ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਜਨਵਰੀ 11-18, 1989

January 11-18, 1989

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ 1 ਕਰੋੜ ਦਾ ਡਾਕਾ

JANUARY 11-18, 1989
Vol. 08 No. 02

Price 50¢

Out of Greater Vancouver 75¢

Second Class Mail Reg. No. 5991

The Canada Darpan The Punjabi Newspaper

P.O.BOX 265, Surrey, B.C. V3T 4W8
Ph: (604) 581-4473

ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ 6 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ

ਸਤਵੰਤ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — 6 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ (24) ਅਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ (56) ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ 14 ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਕਰਨਾ 'ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ' ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ

ਇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਜੰਜ਼ੀਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਟੋਪੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਢੱਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਸੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਟੈਂਡੈਂਟ ਜੈਦੇਵ ਸਾਰੰਗੀ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੋ ਜਲਾਦਾਂ ਕੱਲੂ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰੇ ਨੇ ਬੋਲਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਦੋਵੇਂ ਜੱਲਾਦ ਕੱਲੂ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਤਵੰਤ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਠੰਡ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਗਿੱਲੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ।

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਹੁੰਚੇ

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਦੋਵੇਂ ਚਾਚੇ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਦੀ ਸਖਤਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਚੁਗਣ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਦਮ ਇਸ ਲਈ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂਕਿ ਜੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਖਤ ਪਹਿਰਾ

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਤੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀ 500 ਕਮਾਂਡੋ ਦਸਤੇ ਤਾਈਨਾਤ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਤੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

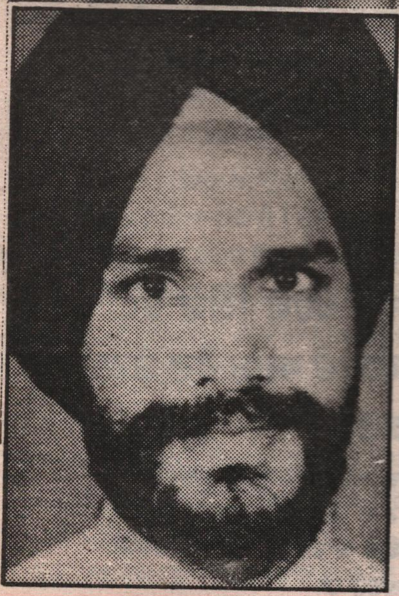
ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਪੈਨਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਜੱਜ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱ[illegible] ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਵੱ[illegible] ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕਾਤਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਮਾਂਡੋ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀ[illegible] ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ [illegible] ਉਸਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਿਮਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਹੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ 20 ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਕੇਸ ਚਾਰ ਸਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੜਾਉਣੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ।

(ਉਪਰ) ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਧਾਹੀਂ ਰੋਂਦੀ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ
(ਖੱਬੇ) ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ (56)
(ਸੱਜੇ) ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ (24)

- **ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਖਲਬਲੀ — ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਉਤੇ ਜੀ. ਐਸ. ਪਾਠਕ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ**

ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ 'ਚੋਂ ਇਕ ਬਟਾਲੀ-ਅਨ ਹੋਰ ਪਰਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਇਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਟਾਲੀਅਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 3000 ਜੁਆਨ ਸਨ, ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਆਈਆਂ। ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੇ 47,000 ਫੌਜੀ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ 'ਚ ਹਨ।

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਖਤਮ

ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਣਸਿੰਗੇ ਪ੍ਰੇਮਾਦਾਸ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਿਸਾ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ 15 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਚੁਕੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਰਾਜਸੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਸਿਨਹਾਲੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਲਈ ਭਾਰਤ 'ਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਾ ਸ਼ੋਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਕੈਂਸਰ-ਗ੍ਰਸਤ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ 87 ਸਾਲ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਹੋਈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੋਗ ਨਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਜੰਗ ਜੋ 1939 ਤੋਂ 1942 ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਉਸ ਲਈ ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹੀਰੋਹੀਟੋ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਐਕੋਹੀਟੋ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ: ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਪਾਨੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ੋਕ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਵੀ ਲਈ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸਮੇਤ 10 ਹਲਾਕ
ਪੁਲਸ ਦਾ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਰਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਪਿਛਲੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਾਖਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬਹਿਲ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 10 ਵਿਅਕਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹਲਾਕ ਹੋਏ । ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦੋ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ।

ਬਹਿਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਹੀ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬਹਿਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਪੁਲਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਹਾਲਤ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਨਾਜ਼ਕ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਹੋਰ ਹਮਲੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਹਮਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ । 5 ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਘੁਸਪੈਂਠੀਏ ਕਿਹਾ ।

ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਹਲਾਕ

ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ ਇਕ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ., ਇਕ ਹਵਾਲਦਾਰ ਅਤੇ ਦੋ ਕੱਟੜ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਇਹ ਚਾਰ ਮੌਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈਆਂ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਹੋਈ । ਇਹ ਟੱਕਰ ਮਹੂੱਮਤੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਈ । ਦੋਵਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅਸਲਾ ਤੇ ਬਾਰੂਦ ਫੜੇ ਗਏ ।

ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਥੋਰ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦੱਸੇ ਗਏ ।

ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ 5 ਹਲਾਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 5 ਵਿਅਕਤੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗ੍ਰੋਹ ਨੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਤੇ ਟੀਟੂ ਦੋ ਹਿੰਦੂ ਭਰਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ।

ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬੰਦ

ਸੋਮਵਾਰ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਰਹੇ ਜੋ 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲਜ ਤੇ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ । 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ 6 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ।

- **ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 5 ਹੋਰ ਮੌਤਾਂ — ਤਿੰਨ ਬਿਹਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰੇ ਗਏ — ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵੈਰੋਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੋਈ — 2 ਹੋਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ**

ਆਂਧਰਾ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ (ਵਿਜੇਵਾੜਾ) — ਇਥੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਫੈਲੀ ਆਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਰਾਮਾਰਾਓ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਡਾ: ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰਾਓ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਦੇਵ ਰਾਜ ਸ਼ੇਖਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਲ ਦਾ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਸੀ, ਨੇ ਪੁਲਸ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਤੈਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਦੇ ਨੇਤਾ ਤੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਐਨ. ਟੀ. ਰਾਮਾਰਾਓ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਦੇਵ ਰਾਜ ਸ਼ੇਖਰ ਤੈਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਦਾ ਐਮ ਐਲ ਏ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੇਖਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ।

ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਾਰਾਓ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਭੜਕੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ 50 ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਫ਼ੀਊ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ 130 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੁੱਟਮਾਰ ਹੋਈ । ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਜੇਵਾੜਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਟੀ. ਰਾਮਾਰਾਓ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਵੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ ।

ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਬ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਜਕਾਰਤਾ — ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਬੋਇੰਗ 747 ਨੂੰ ਇਹ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੰਬ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਵਾਲ੍ਹੀ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ 20 ਘੰਟੇ ਰੁਕਣ ਪਿਛੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ।

ਇਹ ਧਮਕੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸਿੱਧ ਹੋਈ । ਇਸ ਵਿਚ 260 ਯਾਤਰੀ ਤੇ 22 ਅਮਲੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ । ਇਹ ਧਮਕੀ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਕੁਆਲਾਲੰਪਰ ਤੋਂ ਮਦਰਾਸ ਆ ਰਹੀ ਉਡਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਇਹ ਜਹਾਜ਼ 17 ਘੰਟੇ ਲੇਟ ਹੋਇਆ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧੁਨਿਕੀਕਰਣ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯਾਤਰੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰ ਢੋਣ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਉਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ 31 ਮਾਰਚ 1989 ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਸਤਵੰਤ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਗੰਗਾ 'ਚ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ

ਹਰਦੁਆਰ — 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਦੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚ 'ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ' ਉਤੇ ਅਸਥੀਆਂ ਸਿਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਅਸਥੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਵਹਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਅ

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚ ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ ਜਾਂ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਥੀਆਂ ਹਰਦੁਆਰ 'ਚ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 'ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ' 'ਚ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਅਸਥੀਆਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਚ ਅਸਥੀਆਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਧੜੇ ਉਥੇ ਕੋਈ ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਾਜਸੀ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਬੀਤਣੀ ਸੀ ਬੀਤ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰਾਜਿੰਦਰ 'ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੋਟੀ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵਕੀਲ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦੇ ਟਾਈਪਿਸਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੇਸੀ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਦੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋ: ਆਫ਼ ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ਸਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਸਾਨੂੰ 1 ਜਨਵਰੀ 1989 ਦੇ ਸਰੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ 'ਲੀਡਰ' ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬੋਰਡ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੋਈ ਤੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਉਤੇ ਸਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਵਲੰਟੀਅਰ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਤਨਖਾਹ ਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੁਫ਼ਤ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ, ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਤੀਜ਼ਾ ਨੇਤਰ ਹੈ। ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਸਿਆਣੇ, ਸੂਝਵਾਨ, ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਰਸਾਲੇ ਹਰ ਸਾਲ ਛਪਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਚੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਉਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੋਣ। ਸਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਐਥਨਿਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿਸਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਵਿਤਕਰੇ-ਭਰਿਆ ਐਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਰੰਗ ਤੇ ਨਸਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ?

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਸਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਕਦਮ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਪਿਛੋਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ

50 ਹਜ਼ਾਰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ 'ਚ

ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਬੰਬਈ — ਭਾਰਤ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 1989 ਵਿਚ ਬਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵੀਡੀਓ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਫਿਲਮ 100 ਦਿਨ ਸਿਨਮਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਲ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ 130 ਨਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ 'ਮਹੂਰਤ' ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 29 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ 16 ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਹੂਰਤ ਹੋਇਆ।

ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਹੂਰਤ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੀ ਪੀ ਸਿੱਪੀ ਦੀ 'ਰਾਮ ਕੀ ਸੀਤਾ' ਅਤੇ 'ਸ਼ਾਮ ਕੀ ਗੀਤਾ' ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕ ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀਦੇਵੀ ਹਨ। ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਦੀ 'ਯੇਹ ਆਗ ਕਬ ਬੁਝੇਗੀ' ਤੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਾਰੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀ 'ਇੰਤਜ਼ਾਰ' ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

1 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਜਦ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਕੇ 100 ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀਆਂ। ਅਮਿਤਾਬ ਨੇ 30 ਨਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਈਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਬਟੋਰ ਲਈ ਹੈ।

ਡਾਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਦੇਸ਼ ਦੇ ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਹੜਤਾਲ 9 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਸਖਤ

ਲੌਕਰਬੀ (ਸਕਾਟਲੈਂਡ) — ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਹੋਏ ਪੈਨਅਮੈਰੇਕਨ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਜਿਸ ਵਿਚ 259 ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਿਛੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਲਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਪਾਲ ਚੈਨਨ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ।

ਇਸ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਜਨ ਕੁ ਅਰਬਾਂ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨੀਊਯਾਰਕ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ 1985 ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ 'ਕਨਿਸ਼ਕ' ਵੀ ਬੰਬ ਨਾਲ ਹੀ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲੌਕਰਬੀ ਕਸਬੇ ਦੇ 11 ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮਲਬੇ ਕਾਰਨ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 7 ਭਾਰਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਕਸ਼ਤ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਵਾਪਸ ਨੀਊਯਾਰਕ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਛੱਡੇਗਾ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਅਕਾਲੀ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਨੇ ਕੈਂਬੋਵਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਮੁੜ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਧੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਭਾਲਣ। ਉਬੋਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਰੀਪੋਰਟਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਬੋਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੈਂਬੋਵਾਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਬਰਨਾਲਾ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਦਿਤਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਤਰ ਉਹ ਇਹ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੀ ਸਮਗਲਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਉਬੋਕੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਰਾਜਸੀ ਕਿਆਫੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਬੋਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਛੱਡਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦਲ ਵੱਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਕਿਆਫ਼ੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਯੁਵਕ ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਉਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ

ਮਾਂਟਰੀਅਲ — 1989 'ਚ ਨਵਾਂ ਰੀਫੀਊਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਯੁਵਕ ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਪਸ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ 1 ਜਨਵਰੀ 1989 ਨੂੰ ਮੀਰਾਬਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਤੇ ਉਤਰਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪੈਨਲ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪੈਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਲੰਟੀਅਰ ਤਾਰਿਕ ਜ਼ਹੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜ਼ਹੀਰ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 72 ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਹੀ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਜੋ ਵੀ ਰੀਫੀਊਜ਼ੀ ਕਲੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਦੋ-ਮੈਂਬਰੀ ਪੈਨਲ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਲ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੀਫੀਊਜੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੋਵਾਂ ਪੈਨਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

85,000 ਰੀਫੀਊਜ਼ੀ ਜੋ 31 ਦਸੰਬਰ 1988 ਤੱਕ ਕਲੇਮ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੋ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਮੁੜ ਕਰਫੀਊ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ — ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗੜਬੜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕਰਫੀਊ ਲੱਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੜਬੜ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਾ ਰਾਓ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਗੜਬੜ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਦਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ।

50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੰਗਾ-ਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹਤ-ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੰਗਾ-ਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

13 ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੋਰ

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 13 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਰੌਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰੇ — ਸੰਘੇੜਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ — 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸਨ' ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਛੋਟੇ ਕਲੇਮਾਂ ਦੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਲੀਅਰਬਰੁੱਕ ਦੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ ਉਤੇ ਕੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਰੀਫੀਊਜ਼ੀ ਕਲੇਮ ਵਾਲੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦਾ 3000 ਡਾਲਰ ਦਾ ਬੌਂਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੌਂਡ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇਵੇ ਪਰ ਸੰਘੇੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰੌਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੁਣ ਇਹ 3000 ਡਾਲਰ ਦੇਣ।

ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ 'ਰੀਫੀਊਜ਼ੀ' ਹਨ ਜੋ ਦੌੜ ਗਏ ਹਨ। 1987 ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ 174 ਬੰਦੇ 'ਰੀਫੀਊਜ਼ੀ' ਬਣਕੇ ਆਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਛੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੌਂਡ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੌਂਡ 20,000 ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਛੇ ਬੰਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌੜ ਗਏ ਹਨ।

ਇਹ ਕੇਸ 12 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚਾਰ ਕੇਸ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਵੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ।

ਛੇ ਫਰਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ 'ਸਨ' ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਉਣ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਬੁੱਤ ਬਣਨਾ ਸੀ
ਤੁਰੇ ਸੀ ਕਾਫ਼ਲੇ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿਬਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ।

ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ’ਤੇ ਰਾਕਟਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਰਾਕਟਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਕਟਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਠੀਕ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਉਤੇ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਗ੍ਰੋਹ ਵਿਚ ਅੱਠ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਫਲੌਰ ਲਾਗੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਹਲਾਕ

ਜਲੰਧਰ ’ਚ ਫਲੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜੋ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੋਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਥੀ ਭੱਜ ਨਿਕਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ।

ਹਿਮਾਚਲ ’ਚ 70000 ਰੁਪਏ ਲੁੱਟੇ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ’ਚ ਸੋਲਨ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਆਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਚੌਲ ਮਿਲ ਵਿਚੋਂ 70,000 ਰੁਪਏ ਲੁੱਟ ਲਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਚੌਕੀ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੋਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ।

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

- **ਆਂਧਰਾ ’ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਲੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ।**

ਖਾੜੀ ’ਚੋਂ 87000 ਲੋਕ ਵਾਪਸ

ਤ੍ਰੀਵੈਂਦਰਮ — ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ 87,000 ਲੋਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਧੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਫੰਡ ਸਥਾਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਦੇ
ਚੰਦੇ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮ
SUBSCRIPTION FORM

To The Canada Darpan
P.O.BOX 265
Surrey, B.C.
Canada, V3T 4W8
Ph. 581-4473

I am enclosing a ☐ cheque ☐ M.O. ☐ Draft as my Subscription for the year(s)....... I may be sent the newspaper at the following address :

Name...
Address..
City...
Province...
Postal code...
PHONE.

One Year	30 dollars
Two Year	55 dollars
Three year	80 dollars
Life membership.........	500 dollars
ASIA.............................	150 dollars [a year]
U.S.A.	35 dollars [a year]
Europe	150 dollars [a year]
Africa	150 dollars [a year]

ਖੱਬੀਆਂ ਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਮੰਚ ’ਤੇ ਆਉਣ — ਨੰਬੂਦਰੀਪਾਦ

ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ — ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੰਬੂਦਰੀਪਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ । ਇਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ 13ਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ’ਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ‘ਹੰਭਲਾ’ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹਨ । ਨੰਬੂਦਰੀਪਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਭਰਾਤਰੀ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਭਰਾਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਨੰਬੂਦਰੀਪਾਦ ਨੇ ਐਟਮੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਉਦਮ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਾਦ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।

ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ 6 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਨੇ ਆਖਰੀ ਦਾਅ ਵਜੋਂ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਫੜੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲੈਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਆਖਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ 4 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।

ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਨ ਦਾ ਮੁਖ ਆਗੂ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ।

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲਵੇ ਤੇ ਇਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੇਸ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਈਪਿਸਟ

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੇਠਮਿਲਾਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਟਾਈਪਿਸਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਤਵੰਤ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸੋਢੀ ਦਾ ਵੀ ਟਾਈਪਿਸਟ ਹੈ । ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ ।

ਜੇਠਮਿਲਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੇਗਾ ?

ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਠ ਮਿਲਾਨੀ ਇਸ ਕਤਲ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਰਇਅਲਟੀ ਦੇ ਬਣ ਸਕਣਗੇ ।

ਭੁੱਟੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ “ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ” ਨੇ ਇਕ ਸਰਵੇ-ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਨੇ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਮਕਸੂਦ ਅਹਿਮਦ ਮਸੂਦ ਤੇ ਪੀਟਰ ਸਟਾਕਡੋਲ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨ” ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ

ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਬਾਰੇ ’ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਬਕ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ?

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਹਾਦਸੇ ’ਚ ਤਿੰਨ ਮਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ —ਬਨਿਹਾਲ ਚੋਟੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਇਕ ਫੌਜੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਫੌਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਕੈਪਟਨ ਐਸ. ਡੀ. ਤਾਰਿਕ, ਕੇ: ਰਾਜੀਵ ਮਾਥੁਰ ਤੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸੁਕੈਅਡਰਨ ਲੀਡਰ ਸ੍ਰੀ ਬਜ਼ਾਜ਼ ਮਾਰੇ ਗਏ ।

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦਾ ਮਲਬਾ 10,000 ਉਚੀ ਬਨਿਹਾਲ ਚੋਟੀ ਉਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ।

ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ — ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਦਾ 60ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਭੁੱਟੋ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ 1979 ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।

ਇਹ ਸਮਾਰੋਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ । ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਛੱਡੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿਆ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ।

• ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ - ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੇਵਲ ਦਸਤਾਨਾ ਹੀ ਵਗਾਹ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ । ਜੇ ਇਹ ਸਚ ਹੈ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਮੜੇ ਦੇ ਦਸਤਾਨੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਦੰਦ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟ ਗਏ।

ਮੁਲਜ਼ਮ — ਜਨਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਤਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁੱਕਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ।

• ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ-ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਚੁਰਾਈਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਤੇਰੀਆ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ।

ਮੁਲਜ਼ਮ-ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ? ਭਲਾ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਤਾਨੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

The Canada Darpan
P.O.BOX 265
SURREY, B.C. V3T 4W8

ਲੋਕ-ਬਾਣੀ

'84 ਦੇ ਦੰਗੇ

6 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ 25 ਸਾਲਾ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 56 ਸਾਲਾ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਦਾਲਤ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬੇਗੁਨਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਘਰਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਦਿੱਲੀ, ਬੋਕਾਰੋ, ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਟਾਇਰ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ — ਗੱਲ ਕੀ ਜਿਸ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਉਸਨੇ 1947 ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ।

ਜੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ, ਬੋਕਾਰੋ, ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ? ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੇਵਲ ਛੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਕੁ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਉਤੇ ਕੇਸ ਚਲਾਏ ਗਏ ਪਰ ਸਬੂਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਅਸੀਂ ਹਰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ — ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਜ਼੍ਹਬ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਨੇ ਹੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਅਣਹੋਣੀ '84 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਵਰਤਾਈ — ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ '84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾ ਕੇ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਰੁਕ ਸਕਣੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਜਾਇਜ਼ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ '84 ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਥੰਮ ਵੀ। ਇਹ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਛਪ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਲੜੀਵਾਰ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਵੀ ਹਨ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਸਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ '84 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣਗੇ?

"ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ" ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ

ਸੰਪਾਦਕ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ',

ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਖਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਐਥਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਉਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਰੰਗ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਗਏ ਤਾਂ ਬ੍ਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਇਹ ਦਿਨ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਈ ਕਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ।

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ 1914 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕਠਨਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਕੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਮਾਰਕ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਾ ਨਾਂ ਚੁਣੋ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਟੇਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਪਤੇ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਉਤੇ ਭੇਜੋ। ਮੈਂ ਆਸਵੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਹਿਮ ਹਿਸਾ ਪਾ ਸਕੋਗੇ ਤੇ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਤਾਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤਕ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ,

ਤੁਹਾਡਾ,
ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ

The Progressive Indo-Canadian Community Services Society [P.I.C.S.]
P.O.BOX 283
SURREY, B.C. V3T 4W8

ਨੋਟ: 'ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ' ਦੀ ਘਟਨਾ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤਕ ਪਹਿਲੂ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮਾਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੁਫਾਦਾਂ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੇ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

—ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ

ਸਰੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਐਡੀਟਰ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ',

1988 ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ 1989 ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ 1989 ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਸਰੀ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਡੈਲਟਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰੋਗਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ 30 ਸਾਲ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਵਸੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧੀ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਸਾਨੂੰ 1989 ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖਤ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ 1989 ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਵੋ। ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਕ!

ਤੁਹਾਡਾ
ਪਾਲ ਈਸਟਨ
ਕੰਪੇਨ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸਰੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ

ਵੀਰ ਜੀਓ ....

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮੈਂ 40 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਐਗਜੈਕਟਿਵ ਇੰਜ: ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਸ: ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਗਰੰਥੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਕੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਪਰੈਲ ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਗਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਜਾਨ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹਰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਅਟੁੱਟ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ 23/11/88 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਲੰਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਵਰਤਾਏ ਗਏ। ਗਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਲਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ, ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸ: ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਪਿੰਡ ਦੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਲਈ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 1986-87 ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਚਲ ਪਈ ਹੈ ਇਕ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ ਡਾਕਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਾਰਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਸੀਮੇਂਟ ਕੋਂਕਰੀਟ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਉਤੇ ਟੀਨ ਸ਼ੈਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਜੇ ਉਥੇ ਵੇਟਿੰਗ ਸ਼ੈਡ ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ, ਗੇਟ, ਅਤੇ ਸੜਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ

→

'ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ, ਦਲਦਲ 'ਚੋਂ ਵੀ ਬਚ ਜਾਵਾਂਗਾ'

ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਬੱਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਫਰੀਦਕੋਟ — ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਈ ਘੰਟੇ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਲ ਦਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਤੇ ਬੀ ਐਸ ਐਫ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਬਚਾਇਆ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੱਟੀ ਦੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਜ਼ਖਮੀ ਦਰਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਸੀ. ਐਮ. ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੂਰ ਪੈਦਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਬਲਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲਈ ਗਰਮ ਬਿਸਤਰੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਸਵੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚਾਹ ਪਿਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਬੰਦਕਾਂ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਲਗਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਈ ਘੰਟੇ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। "ਇਕੋ ਗੱਲ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਗੋਲੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਲਦਲ 'ਚੋਂ ਵੀ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਨਿਕਲ ਆਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਬਿੜਕ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੈਂ 'ਬਚਾਓ ਬਚਾਓ' ਚਿਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਮੁਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਗਰੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਜੈ ਕੈਨ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲੀਸ ਕਪਤਾਨ ਐਸ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਜ਼ਿਲਾ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

→

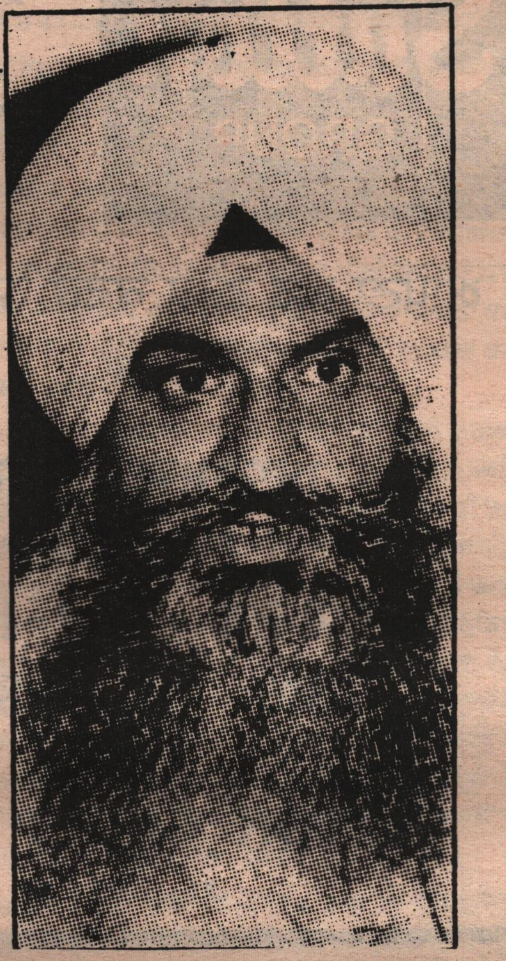
ਜਿਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਓ ਜੀ। ਥੱਲੇ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜੇ ਖਰਚ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਘੱਲਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲੋਂ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਕੂਲ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਘੱਲੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵੇਰਵਾ ਖਰਚ	ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਲਾਗਤ
1. ਸੰਸਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਜੋ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ	15000/-
2. ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ (ਵੇਟਿੰਗ ਸ਼ੈਡ)	15000/-
3. ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਅਤੇ ਗੇਟ	20000/-
4. ਸੜਕ (ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਫਿਰਨੀ ਤੋਂ ਮਸਾਣਾਂ ਤੱਕ) 600 ਫੁਟ ਲੰਬੀ, ਇੱਟਾਂ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ	10000/-
ਕੁੱਲ	60000/-

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਵੀਰ
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਰਿ: ਇੰਜ:)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕ: ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ,
ਤਹਿ: ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ।

ਨੋਟ : ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਲੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਦਾਨ ਦਿਓ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਸਿਰਫ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵੀ ਬਣਵਾਈ ਹੈ।

ਰੇਅ ਵਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ — ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ੰਕਰ ਰੇਅ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਦਹਿਸਤਗਰਦ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ।" ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ 25 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕਹੀ ਸੀ।

ਇਥੇ ਇਕ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਰੇਅ) ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਅਪਰਾਧੀ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਰੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਹੁਣ "ਸੁਖਾਵੇਂ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼" ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਕੋਈ ਤਣਾਅ ਨਹੀਂ।

ਨੌਜਵਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

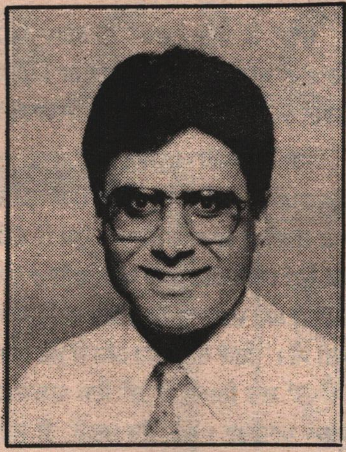
ਸ੍ਰੀਨਗਰ — ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਆਨੰਤਨਾਗ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਫੜੇ ਗਏ ਜਿਹੜੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਥੇ ਛੁਪੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਚਲਾਈ ਹੈ।

ਇਕ ਪੁਲੀਸ ਬੁਲਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਅੰਦਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਛੁਪਣਗਾਹ ਉਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ।

Sutton GROUP

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ

ਲਈ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ

ਆਪਣਾ ਘਰ ਟਰੇਡ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ

ਤਾਂ

ਆਲਮਜੀਤ ਤੱਖਰ

ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰੋ :

ਦਫ਼ਤਰ - 581-1211

ਘਰ - 591-8823

For Property Investment

Or Trade-In

Phone Alan Takhar

Bus: 581-1211

Res: 591-8823

SUTTON GROUP MEDALLION REALTY

#1 - 9200 - 120 St., Surrey, B.C. V3V 4B7

"FOR ALL YOUR PRINTING NEEDS"

dhannu printing co. ltd.

Printers □ Lithographers

English Wedding Cards and other Printing at reasonable rates

ਧੰਨੂ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿ:

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ ਫ਼ੋਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ

ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਡੀਜ਼ਾਈਨਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ

ਦੇ ਕਾਰਡ ਪਸੰਦ ਕਰੋ

ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ — ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ

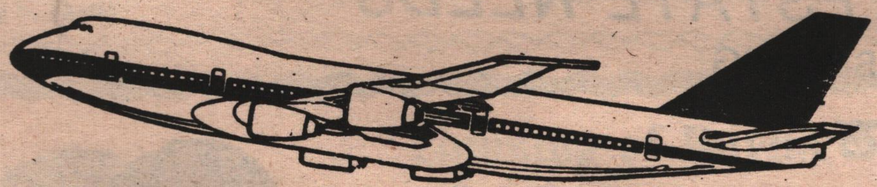
Ph. Bus. 585-2004 Res. 585-7916

10281 - 133A St., SURREY, B.C. V3T 4A1

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ

ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਰਾਏ

London From **$548.00** **Toronto** From **$299.00**

AUTHORIZED AGENTS FOR:

AIR CANADA
BRITISH AIRWAYS
CATHAY PACIFIC
CANADIAN AIRLINES INTERNATIONAL
THAI AIRWAYS INTERNATIONAL
& OTHER MAJOR AIRLINES

ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਫੀਜ਼ੀ, ਲੰਡਨ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਫਿਜ਼ਨੀਲੈਂਡ, ਹਵਾਈ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ

ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਰਾਏ

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਲੰਡਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ 2 ਸੂਟਕੇਸ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

Prices are subject to change without notice

BAINS TRAVEL SERVICE

6364 Fraser Street,
Vancouver, B.C.
Ph. 324-2277

935 Marine Drive
Capilano Mall,
N. Vancouver

1710 Douglas St.
Victoria, B.C.
Ph. 386-6363

● ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ 'ਹੱਜ' ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬੀਆ ਵਿਚ।

MATRIMONIAL

Suitable Match for Jat Sikh girl 27, 5'6" tall, pretty, software specialist, employed.

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਉਮਰ 27 ਸਾਲ ਹੈ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 6 ਇੰਚ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਖਤ ਇਸ ਪਤੇ ਤੇ ਲਿਖੋ :

KSD - 202
C/o CANADA DARPAN
P.O.BOX 265
SURREY, B.C. V3T 4W8

ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਮਕੈਂਜੀ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾ ਸਕੇ, ਉਮਰ 45 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਵੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਇਮੀਗਰੈਂਟ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਹੋਵੇ। ਵਿਜ਼ਟਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਯੋਗਤਾ ਮੁਤਾਬਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ :

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ
(604) 997-6994

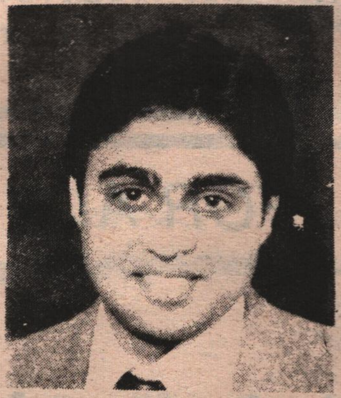
ਜਾਂ

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਰਾਏ - 997-3567

ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪਤਾ :

Mackenzie Sikh Society
Box 2407
Mackenzie, B.C. V0J 2C0

ਜਾਇਦਾਦ ਖ਼੍ਰੀਦਣੀ ਜਾਂ ਵੇਚਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ?

ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਫਾਰਮ, ਘਰ, ਲਾਟ ਜਾਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜਾਇਦਾਦ ਖ਼੍ਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੋ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਛੀ ਡੀਲ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ

ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

PH. Bus. 437-9431

Res. 434-8987

UNITED REALTY

2443 Kingsway, Vancouver, B.C. V5R 5G8

ਅਮਨ-ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਲ : 1988

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ — ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਤਰ ਉਤੇ 1988 ਦਾ ਸਾਲ ਅਜਿਹਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਮਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਗਏ। ਇਹ ਉਹ ਸਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਖਤਮ ਹੋਈਆਂ। ਖਾੜੀ, ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਆਦਿ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਫਰੰਟਾਂ ’ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੰਗਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਜੰਗਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਕੇ ਆਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਵੀ ਹੋਈ ਜਿੰਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ।

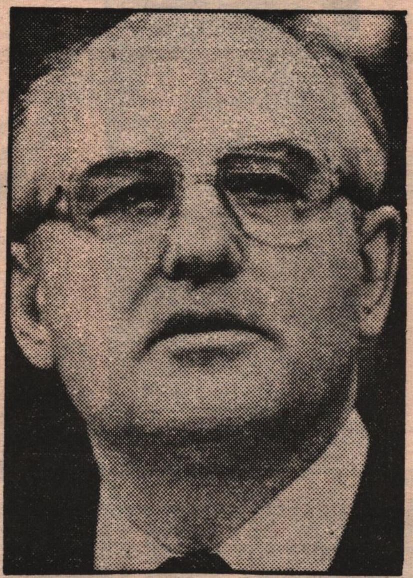
ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾ ਗਵਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਰਾਨ ਤੇ ਇਰਾਕ ਨੇ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਤਦ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਾਲਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ।

ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੜਾਅਵਾਰ ਵਾਪਸੀ ਵੀ ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਮੁਸਲਿਮ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰੀ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਸੀ ਸਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਨੇਵਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਉਦਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਲ ਵੀ ਅਮਨ ਪਰਤ ਆਵੇਗਾ। ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅੰਗੋਲਾ, ਕਿਊਬਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨੇ ਅੰਗੋਲਾ ਤੋਂ ਕਿਊਬਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮੀਬੀਆ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਫਲਸਤੀਨੀ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਨੇਤਾ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ ਵਲੋਂ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਲਈ ਮੰਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੱਧ

ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਉਸਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਅਰਬ ਇਉਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਪੱਛਮੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ’ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨੀ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 1988 ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੈਨੋਈ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੰਪੂਚੀਆ ’ਚੋਂ ਕੱਢ ਲਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਚੀਨ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਡਿੱਗੀ ਹੈ

ਯੂਨਾਨ ਤੇ ਟਰਕੀ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਮਤਭੇਦ ਰਫਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸਾਈਪਰਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਐਲਡਰਗਰੋਵ ਵਿਚ

ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ — ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਦੀ ਜਾਣੀ ਪਹਿਚਾਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ 25 ਸਾਲ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਐਲਡਰਗਰੋਵ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਸੁਪਰਇੰਨਡੈਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 1941 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਛੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਜਦ ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਟੀਚਰ ਲੱਗੇ ਰਹੇ। ਉਥੇ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਗਰੁਪਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੀਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਸ. ਸੰਘਾ 1963 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਏ। ਤੇ ਉਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਸਾਅ-ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 1964 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਟਰ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਜੌਬ ਮਿਲੀ ਤੇ 1965 ਵਿਚ ਉਹ ਪੋਸਟਲ ਕਲਰਕ ਬਣੇ।

1972 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਹੋਈ ਤੇ 1979 ਵਿਚ ਉਹ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਰੋਟਰੀ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸੰਘਾ ਬੀ. ਸੀ. ਤੇ ਯੂਕੋਨ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਐਸੋ: ਆਫ ਪੋਸਟਲ ਆਫੀਸ਼ਲਸ਼ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਰੂਪਰਟ ਜਸਟਿਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਲੀਗਲ ਏਡ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਥੀਏਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਚਰਚ ਡੇਅ ਕੇਅਰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ।

ਐਲਡਰਗਰੋਵ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਲੋਅਰ ਮੇਨਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਗੇ।

— ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਸਫਲਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਏਕਤਾ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦਾ ਕੌਮੀ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਸੱਤ-ਪਾਰਟੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰੰਟ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਨਤਾ ਦਲ — ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦਲ ਦੇ ਧੜੇ ਅਤੇ ਵੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਜਨ-ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਧੜੇ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

ਪਰ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਆਰ ਐਸ ਪੀ, ਫਾਰਵਰਡ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਗਠਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ।

ਲੋਕ ਦਲ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਫਾੜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਐਚ ਐਨ ਬਹੁਗੁਣਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਧੜੇ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਧੜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਗੁਣਾ ਧੜੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਦੇ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰੰਟ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ (ਐਸ) ਨੇ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਬਹੁਗੁਣਾ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੂਸਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਲੋਕ ਦਲ, ਜਨ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਐਸ) ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦਲ ਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਵੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਐਨ ਟੀ ਰਾਮਾਰਾਓ, ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਨ।

ਜਨਤਾ ਦਲ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਮਝ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਬਦਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ।

ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਿਸਕੁਟ ਫੜੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ’ਤੇ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ 1.8 ਲੱਖ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਿਸਕੁਟ ਫੜੇ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦਾ ਭਾਰ 349.5 ਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਮੁਸਾਫਰ ਤੋਂ ਪਕੜੇ ਗਏ। ਔਰਤ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ : ਦਿੱਲੀ ’ਚ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਤਲੁਜ-ਯਮਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ‘ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ’ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 1988 ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਲ ’ਚ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ’ਚ ਤਿੰਨ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਨ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਵਿਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1976 ਵਿਚ ਇਸ ਨਹਿਰ ਉਤੇ ਕੋਈ 45 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਆਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਵਧ ਕੇ 429 ਕਰੋੜ ਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹਿਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੰਮ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਬਹੁਤ ਸੁਸਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕੇਂਦਰ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਲੋਂ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

400 ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ — ਐਤਵਾਰ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਬਲਯੂ. ਐਸ. ਓ. ਵਲੋਂ ਰੌਬਸਨ ਸੁਕੇਅਰ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਵੰਤ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਗਏ ਤੇ ਮਾਟੋ ਦਿਖਾਏ ਗਏ।

‘ਸਨ’ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ ਗਏ ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਸ਼ਹੀਦ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਟਵਾ ਵਿਚ ਵੀ 300 ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ।

ਅਮਰੀਕਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਿੰਨੀ ਮਦਦ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ — ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਿੰਨੀ ਮੱਦਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ 15 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰੂਸ ਵਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜਣ ਦੇ 9 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਅਫਗਾਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੀ ਰਾਬਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੱਦਦ ਵਧੇਰੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ 53 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਮਦਦ 43 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ 64 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤਕ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੇਨਜ਼ੀਰ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਮੁਜਾਹਦੀਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਥਿਆਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵਸੀਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਫਗਾਨ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਜੀਬਉਲਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਕੜਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਹੁਣ ਕੌਣ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੁਕੰਮਲ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ — ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਨੋਨੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਲਗਪਗ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜੈਕ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਰਾਜਸੀ ਅਬਜ਼ਰਵਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਸੁਘੜ ਤੇ ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਨੀਤੀਵਾਨ ਅਲਿਜ਼ਬੈਥ ਡੌਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਲਿਜ਼ਬੈਥ ਦੇ ਪਤੀ ਰਾਬਰਟ ਡੌਲ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬੁਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਰਾਬਰਟ ਡੌਲ ਵਲੋਂ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡੌਲ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੀਗਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਬਜ਼ਰਵਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡੌਲ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਰਾਬਰਟ ਡੌਲ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਾਂਝੀ ਕਮੇਟੀ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — "ਜਾਇੰਟ ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁੱਪ" ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਰਹੱਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵੀ ਮਾਹੌਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਉਕਤ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਕੇ ਪੀ ਐਸ ਮੈਨਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਵਿਚਕਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਜੋ "ਜਾਇੰਟ ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁੱਪ" ਬਾਕਾਇਦਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁਪ" ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੋਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਅਮਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ "ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁਪ" ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਉਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੀਨ ਫੇਰੀ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ-ਗੀਆਂ — ਰੇਅ

ਕਲਕੱਤਾ — ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ੰਕਰ ਰੇਅ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਾਲਾਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਧਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1978 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਕੰਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਰੇਅ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 20 ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਅੱਗੇ ਹੈ।

ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਡਰੱਗ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ

ਵਿਕਟੋਰੀਆ — 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਮਨਿਸਟਰ ਲਾਇਲ ਹੈਨਸਨ ਵਲੋਂ ਇਕ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੀ ਦੁਆਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ 24 ਘੰਟੇ ਲਈ ਟੋਲ-ਫਰੀ ਲਾਈਨ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪੈਂਫਲਿਟ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ 137 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤੇ ਖਰਚ ਕਰੇਗੀ। 15 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਉਣ ਉਤੇ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ 'ਚ 'ਲਗਾਤਾਰ ਗਸ਼ਤ' ਦਾ ਕੰਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਦਰਿਆਈ ਪੱਟੀ 'ਚੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਐਫ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫੋਰਸ ਦੇ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਐਸ ਐਸ ਵਿਰਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੋਟਰ ਬੇੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁਣਛਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਤੱਟ ਮੁਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਛੁਪਣ-ਟਿਕਾਣੇ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਗਰੁਪ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੱਖੂ ਤੋਂ ਬੱਸ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਰੋਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ 'ਚੋਂ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗਰੋਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਏ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦਬਾਅ ਰਾਹੀਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਜੜਾਂ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਐਫ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਵਿਰਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 239 ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਦ ਕਿ 21 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੇ ਜੁਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

'ਕਾਲੀ ਗਰਜ' ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਵਿਰਕ ਖੁਦ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈਨਾਵਾਂ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਫੋਰਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਡਾਕਾ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ — ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬਜਾਜੀ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਘੜੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚੋਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਤੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਡਾਕ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਤਕ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਪਾਰ ਠੱਪ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਤ ਦੇ ਕੋਈ ਡੇਢ ਵਜੇ 10-12 ਆਦਮੀ 5 ਜਾਂ 6 ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗੰਡਾਸੇ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਸਨ। ਉਥੇ ਫਿਰਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਡਾਸਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਧਨ ਬਹਾਦਰ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੋਰਖਾ ਉਥੇ ਹੀ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਹੋਰ ਅਗੇ ਗਏ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਚੌਕੀਦਾਰ ਫੜ ਲਏ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਖਾ ਕੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਉਸੇ ਵਰਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਿਸਲਾਂ ਤੇ ਡਾਂਗਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਸਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਵਸਦੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਪਵੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਾਕੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਜਾਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਜਿੰਦਾ ਤੋੜ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੋ ਪੰਡਾਂ ਕੱਪੜਾ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਮੇਤ ਚਾਰਾਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਿੰਦਰਾ ਅੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਏਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਲ ਦੀ ਘੜੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਜਿੰਦਾ ਤੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਘੜੀਆਂ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਲਗਪਗ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਉਥੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਜਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਲੇ ਉਠੇ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਆਰੰਭਿਆ। ਗੁਆਂਢੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ। ਜ਼ਖਮੀ ਧਨ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਕਾਫੀ ਸੰਜੀਦਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਏਸੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਟੇਪ ਰੀਕਾਰਡਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਛੱਤ ਪਾੜ ਕੇ ਦੋ ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਡੈਕ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਕੜੇ ਗਏ। ਇਕ ਬਜਾਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਵੀ ਛੱਤ ਪਾੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹਨ।

89 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਘਟੇਗੀ ਅਮਨ ਵਧੇਗਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ — ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 'ਹਿੰਸਾ ਘਟੇਗੀ ਤੇ ਅਮਨ ਵਧੇਗਾ।' ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਪਿਛੇ ਤਿੰਨ ਉਸਾਰੂ ਆਧਾਰ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਚੀਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਾਲੀ ਗਰਜ਼' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਰੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਫੀ ਸੁਧਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਾਯੂਸ ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਦੋ ਸੌ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿ ਵਿਚ

ਲਾਹੌਰ — ਦੋ ਸੌ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ 11 ਜਨਵਰੀ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉਤੇ ਹੈ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਿੱਲਾ ਸਮੇਤ ਇਸ ਜਥੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ — ਰਾਜੀਵ

ਤ੍ਰਿਚੇਰਾਪਲੀ — ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਇਥੇ ਪੁਜਣ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਭਰੋਸੇ ਜਾਂ ਬੇਵਸਾਹੀ ਦੀ ਵੋਟ ਹੋਣਗੇ, ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਸਿਰਫ 61 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਹਾਰ ਗਈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਏਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ "ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਸਫਦਰ ਹਾਸ਼ਮੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿੰਦਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਨੁਕੜ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਫਦਰ ਹਾਸ਼ਮੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕਤਲ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ ਹੈ। ਸਫਦਰ ਹਾਸ਼ਮੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 'ਨੁੱਕੜ ਨਾਟਕ' ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਰੁੱਧ ਕਲ੍ਹ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲੇਖਕਾਂ, ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਇਹ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਹੋਈ ਹਾਸ਼ਮੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਹਰ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭਜਾਇਆ

ਤਪਾ ਮੰਡੀ — ਇਥੋਂ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਢਿਲਵਾਂ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਇਕ 'ਕਰਾਮਾਤੀ ਬਾਬੇ' ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪਾਸ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕਦ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ 'ਤਮਾਸ਼ਾ' ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਢਿਲਵਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਦੌੜ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਚੌਕ (ਸੰਗਰੂਰ) ਅਤੇ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ (ਪਟਿਆਲਾ) ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਪਖੰਡੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ "ਬਾਬੇ" ਸਟੇਜ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਦਾਸ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਪੱਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਪੱਗਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣਗੇ। ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਉਤਾਰ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਹਿੰਦੀ ਪੈਂਟ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਜ਼ੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਾਲਿਆਂ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪੱਗ ਨੂੰ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਪਰ 15-20 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪੱਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਤਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੰਡੀਹਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟਾਪਾ ਵੀ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ 'ਹੱਥ-ਫੇਰੀਆਂ' ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਡੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੰਨ ਮਰੋੜਨ ਨਾਲ ਫੁਲ ਖਿਚਣਾ ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਣ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਥਾਵਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾਈਆਂ — ਕੇਸਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗਲਿਆਰਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੇ ਐਸ ਕੇਸਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਨਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਠੀਕ ਹੀ ਲਗਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜਦ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟਰ, ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਤੇ ਪਟੜੀਆ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

● ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਜਿਰਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪੁਛਿਆ-ਤੂੰ ਆਰੰਭਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗਲਤ ਕਿਉਂ ਲਿਖਵਾਇਆ?

ਮੁਲਜ਼ਮ-ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਭੁਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮਲੂਕਾ

ਇਕ ਲੱਕੜ ਦੀ ਮਿਲ

ਦਰਿਆ ਦੇ ਅਰੁੱਕ ਵਹਾਅ ਨੇ ਮਲੂਕੇ ਉਪਰ ਜਾਦੂ ਧੂੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਧੀਮੀ ਤੋਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦਰਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚਦੀ ਸਰਕਦੇ ਸਤਲੁਜ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਂਝ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਬਿਗਾਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਨਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਸੌਖੀ ਸੀ। ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਖਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਜਮਈ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਫੜਫੜਾਉਂਦੇ 'ਸੀਗਲ' ਦਰਿਆ ਉਪਰ ਨੀਵੇਂ ਨੀਵੇਂ ਉਡਦੇ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤਲ ਤੇ ਚੁਹਲ ਕਰਦੇ ਤਰਨ ਲਗਦੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਗੀਆਂ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਜੰਗਲੀ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਅੱਧ ਖਿੜੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੀਲੇ ਪੁੰਕੇਸਰ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਮਖੀਲ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲਪੱਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਿਆਲੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਢਦੀਆਂ।

ਅੱਜ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਡੁਮੀਨੀਅਨ ਲੰਬਰ ਮਿਲ ਵਿਚ 'ਗਰੀਨ-ਚੇਨ' ਤੇ ਮਲੂਕੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅੱਜ ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਜਾਂ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਹੋਰ ਬਚਦੇ ਸਨ। ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮਲੂਕਾ ਆਪਣੀ ਗਭਰੇਟ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਤਕੜਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਵਿਚ 'ਹੈਮਲੌਕ' ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਆਰਡਰ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਮਾਰਤੀ ਗਿੱਲੀ ਲੱਕੜੀ ਕਾਫੀ ਭਾਰੀ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਘਿਉ ਚੋਪੜੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾਲ ਨਾਲ ਖਾ, ਉਹ ਝਾਲ ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕੱਪ ਵਿਚ ਅੱਧੋ ਸੁੱਧ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਗਾਹੜੇ ਮਿੱਠੇ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਪਾ, ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ, 'ਹਿੰਦੂ ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸ' ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਮੌਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਬੈਂਚ ਉਪਰ ਆ ਬੈਠਾ।

ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਹਵਾ ਕਾਰਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਕਾਰਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਸਤਲੁਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੁਰੇਡੀ ਨਵੀਂ ਤੇ ਅਜੀਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਖਿਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਦਸੂਰਤ ਅਗਨ-ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਧੂੰਆਂ ਉਗੱਲਛਦੀਆਂ ਇਕ ਖਿਝਾਊ ਨੀਰਸਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਨੀਰਸਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਟੀ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਟੁੱਟਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ 'ਸਕਾਓਜ਼' ਨੂੰ ਖਿਚੀ ਲਿਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ 'ਸਕਾਓਜ਼' ਦਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿਸਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਵਹਾ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਖਾਲੀਪਨ ਅਤੇ ਜੰਗਾਲ ਲੱਗਾ ਹੇਠਲਾ ਹਿਸਾ ਬੜਾ ਬੇਢਬਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਅਗਨ-ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਲਾਲ-ਭੂਰੀਆਂ ਗੇਲੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਖਿਚੀ ਲਿਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਲੱਥੇ ਹੋਏ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਜਲਰੇਖਾ ਤੱਕ ਲੱਦਿਆ ਇਕ ਛੋਟਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦਾ ਲੰਘਿਆ।

ਥਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਦੁਖਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ। ਏਡੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਬੀਤਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ — ਕਪਾਹ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੇ ਖੇਤ, ਹਰੇ ਭਰੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਬਾਗ਼, ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਸਿੰਙਾਂ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਿੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਧੂੜ ਉਡਾਇਆਂ ਚੀਂ ਚੀਂ ਕਰਦੇ ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਚੱਲਦੇ ਗੱਡੇ। ਤੀਰ ਦੀ ਤੇਜੀ ਵਾਂਗ ਇਹ ਮਨੋਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ। ਭੀੜ ਭਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਦਾਰ ਕਪੜੇ ਪਾਈ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਤੁਰਨਾ ਅਤੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ; ਸੜਕਾਂ ਕੰਢੇ ਛਾਂ ਦਾਰ ਦਰੱਖਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੱਪਾਂ ਛੱਪਾਂ ਮਾਰਨਾ। ਨਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦੇ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਚਰਖਾ ਕੱਤਦੀਆਂ ਦਾ ਗਾਉਣਾ, ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਲਚਕਦਾਰ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਪਿੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣਾ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਧੀਮੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠ ਰੋਟੀ ਖਾਣਾ। ਇਹ ਸਭ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸੱਪਸ਼ਟ ਸਨ ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਦੂਰ ਸਨ। ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸੀਗਲ ਹੁਣ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਅਤੇ ਚਪਟੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿੱਠਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਲ ਖਾਧੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਹੇ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਕਦੇ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਉਪਰ ਜਰਮਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਛਿੜਕਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਇੱਟਾਂ ਸਦਕਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਜਲ ਅਤੇ ਥਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਪੇਪੜੀਦਾਰ ਪਿੱਠ ਵਾਂਗ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਚੀਨਾ ਚਾਰਲੀ ਆਪਣੀ ਖਾਲੀ ਬੇੜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਘਸਮੈਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰਿਆਲੀ ਭਰਪੂਰ ਧਰਤੀ, ਲੂਲੂ ਆਈਲੈਂਡ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਰਾ ਲੋੜਾ ਵੇਲਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 'ਪਾਪਲਰ' ਦੇ ਗੋਲ ਮੋਟੇ ਪੱਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਿਲਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਜਾਪਿਆ ਕਿ 'ਕੌਨਫਰ' ਦੀਆਂ ਨੁਕੀਲੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦਰਿਆ ਇਕ ਥਕੇਵੇਂ ਭਰੇ ਵਹਾ ਨਾਲ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਿੱਖੀ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਵਿਸਲ ਨੇ ਮਲੂਕੇ ਦਾ ਸੁਪਨ-ਸੰਸਾਰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿਸਲ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠੇ ਜਿਵੇਂ ਫੌਜੀ ਵਿਗਲ ਬੱਜੇ ਤੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਖੜੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਭਾਰੀ ਐਪਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਕ ਦੁਆਲੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

"ਪਾਰਨਰ! ਜਾਣ ਦਾ ਟੈਮ ਏ ਗਿਆ", ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮੀ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੁਸਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮਿਲ ਦੀ ਭਾਜੜ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆ ਮਲੂਕਾ ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਅਤੇ ਬੌਂਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ "ਕੁੱਕ ਹਾਊਸ" ਦੀ ਤਾਕੀ ਥਾਣੀ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਲ ਇਕ ਖਾਲੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਝਾਕਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਨਾ ਤੁਅੱਲਕ ਨਾਲ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮਲੂਕਿਆ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਆਂ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਇਕ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਹੀ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ।"

"ਪਰ ਦਰਿਆ ਕੋਲ ਵੀ ਯਾਦਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ", ਮਲੂਕੇ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਇਸ ਕੋਲ ਯਾਦਾਂ ਹਨ", ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਆਪਣੇ ਵਹਾ ਵਿਚ ਸਮੇਟੀ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋਣ ਇਹ ਪਹਾੜ ਵਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿਗਦਾ ਹੈ।"

ਮਲੂਕਾ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨਾਲ ਉਠਿਆ।

"ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ", ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ," ਮੈਂ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਬੁੱਢਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਭਵਿੱਖ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਇਕ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭੂਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੇਟੀ ਫਿਰਦਾਂ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਲੱਗਣ ਲਗਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਾਹਲੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।"

ਉਹ ਵੱਡੀ ਡੀਲ ਡੌਲ ਵਾਲਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕਾਲੀ ਦਾਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ। ਦਾਹੜੀ ਉਹਨੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦੇ।

ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਹੌਸਲਾ ਅਤੇ ਬੱਲ ਮਿਲਿਆ।

"ਯੰਗ ਮੈਨ, ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੇ ਆ" ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, "ਅੱਜ ਓਵਰਟਾਈਮ ਹੈ ਨਹੀਂ।"

ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਕਾਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਅਤੇ ਦਾਹੜੀਆਂ ਅਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਡਾਂਗਰੀਆਂ ਪਾਈ 'ਲੰਬਰ ਯਾਰਡ' ਵਿਚ ਦੀ ਮਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਯਾਰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਚੀਨਿਆਂ ਦੇ 'ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸ' ਵਿਚੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੀਨੇ (ਜਿਹਨੂੰ ਗੋਰੇ ਚਿੰਕਸ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ) ਆਉਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਗੋਰੇ ਕਾਮੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਬੰਕ ਹਾਊਸ 'ਚੋਂ, ਜੋ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ।

ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਰੇ, ਹੈਡ ਸਾਅ, ਐਜਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਆਰੇ, ਬੈਂਡ ਸਾਅ, ਰੀ-ਸਾਅ ਅਤੇ ਟਰਿਮ ਸਾਅ, ਆਰਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਜਿਹੜੀ ਗੇਲੀ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਲਈ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟਦੀ ਸੀ, ਸਭ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਅਤੇ ਘੂਕਣ ਲੱਗੇ। ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੇਨਾਂ ਦੀ ਚੀਂ ਚੀਂ ਅਤੇ ਟੁਣਕਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਰੋਲਰਾਂ ਦੀ ਘੂਕਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਅੰਦਰ ਏਨਾ ਰੌਲਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੀਟੀ ਮਸਾਂ ਹੀ ਸੁਣੀ।

ਫਰ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਦਰੱਖਤ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੇ ਖੜੋਤੇ ਸਨ ਹੁਣ ਰੁੰਡ ਮਰੁੰਡ ਹੋਏ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਗੇਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਏ ਸਨ। 'ਸਾਅਇਰ' (ਲੱਕੜੀ ਚੀਰਨ ਵਾਲਾ) ਇਕ ਲੀਵਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਹਰ ਗੇਲੀ ਨੂੰ 'ਕੈਰਿਜ' ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦਾ, ਤੇ ਭਾਫ਼ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ 'ਨਿੱਗਰ' ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਰੁੱਖਸਿਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ 'ਡੌਗਰ' ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਗੇਲੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ 'ਹੈੱਡ ਸਾਅ' ਵਲ ਚੀਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਹੈੱਡ ਸਾਅ ਗੇਲੀ ਨੂੰ 'ਸਲੈਬਾਂ', ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਚੌੜੇ ਸ਼ਤੀਰਾਂ, ਅਤੇ ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਉਡਦੇ ਬੂਰੇ ਵਿਚ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ ਗੇਲੀ ਦਾ ਲਾਲ ਭੂਰਾ ਵਿਚਲਾ ਹਿਸਾ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਕੱਟ ਵੱਢ ਤੋਂ ਬਚਦਾ, 'ਰੋਲਰਾਂ' ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਉਤੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦੇ ਆਖਿਰ ਨੂੰ ਚੇਨ ਤੇ ਆ ਡਿਗਦੇ। ਖੁਰਦਰੇ ਸਿਰਿਆਂ ਦੇ ਵੱਢ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੱਟੇ, ਗੰਜੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਫਰੇਮ ਵਾਲੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਵਾਲੇ ਗਰੀਕੀ ਗਰੇਡਰ, ਗੱਸ ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਜਿਹੜਾ, ਆਪਣੇ ਕਾਲੇ ਚਾਕ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗਿਆਂ ਫੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਦੂਰ 'ਗਰੀਨ ਚੇਨ' ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੱਖਦੇ।

ਮਲੂਕੇ ਦਾ ਕੰਮ ਚੇਨ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਗੜੁੱਚ ਅਤੇ ਅੱਧ ਗਲੀ ਨਖਿੱਧ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਖਿਚਣ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ 'ਗੇਲੀਆਂ' ਮਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਖਿੱਧ ਲੱਕੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਚੇਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ।

'ਗਰੀਕੀ ਨੂੰ ਚੱਜ ਨਾਲ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ', ਮਲੂਕੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਆਏ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। "ਉਹ ਨਖਿੱਧ ਲੱਕੜੀ ਤੇ "C" ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਏ ਜਦ ਕਿ ਉਹਨੂੰ "R" ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

"ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵੀ ਹਨ", ਮਲੂਕੇ ਨੇ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। "ਅਸੀਂ ਕਈ ਜਿਹੜੇ ਅੱਠਾਂ-ਅੱਠਾਂ, ਦਸਾਂ-ਦਸਾਂ ਸਾਲ ਦੇ 'ਗਰੀਨ ਚੇਨ' ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਂ, ਗੱਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ 'ਗਰੇਡਿੰਗ' ਕਰ ਸਕਦੇ ਆਂ", ਰੇੜ੍ਹੀ ਤੇ ਫੱਟੇ ਠੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੱਲ ਅਗੇ ਤੋਰੀ। "ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ 'ਗਰੇਡਰ' ਜਾਂ ਯਾਰਡ ਵਿਚ 'ਟਾਲੀ ਮੈਨ' ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ", ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਰੁਕ ਕੇ ਬੜੀ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਓਪਰੀ ਲੱਗੀ ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਚੇਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੇਨ ਕਿਸਮਤ ਵਾਂਗ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਮੋੜ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ 'ਫੱਟਾ' ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਚੇਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਫੱਟੇ ਨੂੰ ਚੇਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਸਹੀ ਰੇੜ੍ਹੀ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਏਡੇ ਵਿਤਕਰੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੋਸੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਖਤ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਕਾਫੀ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਿੱਲ੍ਹ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਸਿੱਲ੍ਹ ਉਹਦੇ ਗਠੀਏ ਦੇ ਰੋਗ ਲਈ ਮਾੜੀ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਹੇਠ ਕੰਮ, ਜਿਹੜਾ ਗਰੀਨ ਚੇਨ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਘੰਟੇ ਦੇ ਪੱਚੀ ਸੈਂਟ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ 'ਯਾਰਡ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਸੈਂਟ ਅਤੇ ਮਲੂਕੇ ਨਾਲੋਂ ਸੱਤ ਸੈਂਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੀ ਕੰਮ ਦੇ ਪੰਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸੈਂਟ ਤਕ ਵੱਧ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਭਾਰਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ

→

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ ਮੋਢੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

"ਮਲੂਕਾ" ਨਾਵਲ ਲਿਖਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ ਮੋਢੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਲਮ-ਬੱਧ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤਰ ਮਲੂਕਾ ਸਤਾਰਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, "ਮਲੂਕਿਆ ਇਹ ਸਭ ਲਿਖੀਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੌਲਦੇ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਲਿਖੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਮਰ ਮਿਟ ਗਏ ਹੋਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ।"

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਇਥੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਰਾਏ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਇਆ ਹੈ। "ਮਲੂਕੇ" ਵਾਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਰਿਣੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਲੜੀਵਾਰ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੇਗਾ।

ਇਹ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਪੂਰੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਗਸ਼ਤ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਘੰਟੇ ਕੁ ਦੇ ਇਕੋ ਗੇੜੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜੁਗਾੜ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਜੁਗਾੜ 'ਚੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗੁੱਥੀ ਹੱਥ ਆਈ, ਦੂਜੇ 'ਚੋਂ ਦੇਸੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਨਿਤਰਵੀਂ ਕੇਨੀ ਤੇ ਤੀਜੇ 'ਚੋਂ ਤੀਹ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ 'ਅਤਿਵਾਦੀ'। ਦਿਹਾੜੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੋਹਣਾ ਨਿਭ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਥਾਣੇ ਦਾ ਅਮਲਾ ਪਹਿਲੋਂ ਹਵਾ ਪਿਆਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਲਾਬੀ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਭੱਜ-ਭਜਾਈ ਤੇ ਮਾਰ-ਭਕਾਈ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਵੀ ਤਾਂ ਲਾਹੁਣੀ ਸੀ।

ਥਕਾਵਟ ਲਾਹੁਣ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ੈਆਂ ਕੋਲ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਤੋੜ ਦੀ ਦਾਰੂ, ਮੱਛੀ-ਮੁਰਗੇ ਲਈ ਨਕਦ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤਿਵਾਦੀ। ਅਤਿਵਾਦੀ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ਈ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਇਉਂ ਹੋਈ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਕੁ ਵਜੇ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਥਾਣੇ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਗਸ਼ਤ ਉਤੇ ਨਿਕਲੀ। ਦਿਹਾੜੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੋ ਮੁਖ਼ਬਰੀਆਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੋਡਿਆਂ ਦੀ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਨਿਬੇੜੀ। ਅਗਲਿਆਂ ਦਾ ਬੋਰਾ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਦ 'ਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਦਾ ਲਿਆਏ ਸਨ ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਛਾਪਾ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੂਢੇ ਦੂਣੇ ਭਾਅ ਪਿਆ। ਗੱਲ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਨਿਬੜੀ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਬੋਝੇ ਪਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵੱਲ ਗਈ।

ਭੱਠੀ ਵਾਲੇ ਅਗੋਂ ਬੰਦੇ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਲੇ। 'ਗਾਂਹ ਦੀ 'ਗਾਂਹ ਵੱਡੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਸਕੀਰੀਦਾਰ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਸਕੀਰੀਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੀਂਦਾ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ ਅਪਣੱਤ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਦੋ ਕੁ ਹਾੜੇ ਲਾਏ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਕੇਨੀ ਸਾਰੇ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਜੀਪ 'ਚ ਰਖਾ ਲਈ। ਜੀਪ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਹਵਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁਤਕੁਤਾੜੀਆਂ ਕੱਢਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਇਕੋ ਕਸਰ ਸੀ ਕਿ ਗਸ਼ਤੀ ਗੇੜੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਟੱਕਰ ਜਾਵੇ ਜੀਹਨੂੰ ਉਹ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਸਕਣ।

ਇਹ ਸਬੱਬ ਵੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲਾ ਕਮਲਾ ਬੂਦਾਂ ਖਿੰਡਾਈ ਪੁਲ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਵਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੀਪ ਰੋਕ ਕੇ ਆਸਾ ਪਾਸਾ ਵੇਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਪੁਲ ਦੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਪ ਅਗੇ ਤੋਰੀ ਤੇ ਦਿਆਲੇ ਦੀ 'ਪੁੱਛਗਿਛ' ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਮਲਾ ਬਣਿਆ ਬੰਦਾ ਇਨਾਮੀ ਗਰਾਮੀ 'ਅਤਿਵਾਦੀ' ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਨੂੜ ਕੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਅਮਲੇ ਫੈਲੇ ਨੂੰ ਚਾਅ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਵੱਡੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੁਣ ਥਾਣੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਰਾਤ ਥਾਣੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਥਾਣਾ ਕੇਨੀ 'ਚੋਂ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਪੀ ਕੇ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੋਇਆ। ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਜਣੇ ਦਿਆਲੇ ਕਮਲੇ ਦੇ ਆ ਦੁਆਲੇ ਹੋਏ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਬੋਲ ਕਿੰਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਆ ?"

ਕਮਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੌ"।

"ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਟੇਨਗੰਨਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ?"

"ਤੀਹ"।

"ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ?"

"ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ 'ਚ।"

ਥਾਣੇਦਾਰ ਜਿਹੜਾ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦਾ ਦਿਆਲਾ ਕਮਲਾ ਤੜੱਕ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ। ਵਿਚੇ ਇਹ ਹੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਵਿਚੇ 'ਵਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦਾ।

ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, "ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਗਲ ਲਗਦਾ। ਇਹਦੀ ਝਾਕਣੀ ਵੀ ਕਮਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਆ। ਆਪਾਂ ਇਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਦਈਏ ਤੇ ਭਲਕੇ ਇਹਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਇਹਦੀ ਪੁੱਛਗਿਛ ਕਰੀਏ।"

ਇਕ ਹੌਲਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਸਾਂ ਮੁਜਰਮ ਹੱਥ ਆਇਆ। ਇਹ ਪਾਗਲ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਦੈ। ਭਲਕੇ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅੱਪੜ ਜਾਣਗੇ। ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਈ ਕੱਢੋ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਕੱਢਣੈ।"

ਹੌਲਦਾਰ ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਦਿਆਲੇ ਦਾ ਪਰਾਗਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਕੁੱਟ ਖਾਂਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਗਿਣਾਈ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਿਆ। ਪਰ 'ਵਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੋਂ ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਹਟਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਥਾਣੇ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਉਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸਾਉਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਉਵੇਂ ਦਿਆਲਾ ਥਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਹਸਾਉਣਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਥਾਣੇ ਲਈ ਦੋ ਰਾਹ ਸਨ ਸਾਹਮਣੇ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਕਮਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ। ਕੇਨੀ ਅੱਧੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਦਾਰੂ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਥਾਣੇ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ 'ਚ ਹੀ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲਾਏ ਹਾੜੇ ਦਿਆਲੇ ਉਤੇ ਖੇੜਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਦਿਆਲੇ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਵਿਗੜਦਾ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਛਿੱਤਰ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਘੋਟਣਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਜਾ ਲਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਂਜ ਹੀ ਠੁੱਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਧੋਲ ਮਧਾਲ ਸੁੱਟਿਆ। ਦਿਆਲਾ ਤਾਂ ਰੱਬੋਂ ਕਮਲਾ ਸੀ ਪਰ ਥਾਣਾ ਕੇਨੀ ਨੇ ਕਮਲਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਜਦੋਂ ਦਿਆਲਾ ਅਸਲੋਂ ਨਿਢਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁੱਝੇ ਮਾਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹਦੀ ਮਿਆਂਕ ਨਿਕਲਣੋਂ ਹਟ ਗਈ ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਦੀ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਮਾਰਨ ਕੁੱਟਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਕੇਨੀ ਵੀ ਥੰਨੇ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਹੱਡਾਂ ਦਾ ਚੀੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਿਆਲਾ ਕਮਲਾ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਥਾਣੇ ਦਾ 'ਮਨੋਰੰਜਨ' ਕਰਾ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦਿਆਲਾ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਗਠੜੀ ਜਿਹੀ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਠਾਰੀ ਵਿਚ ਕਮਲਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਖੜ੍ਹਵੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੱਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਬੱਗੀਆਂ ਬੱਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ! ਇਕ ਖੌਫਨਾਕ ਝਾਕਣੀ !! ਰਾਤੀਂ ਉਹ ਕਮਲਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਨੀਲ ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਮੂਹਰੇ ਖੂਨ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਥਾਣੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਪਲ ਦਾ ਪਲ ਭੈਅਭੀਤ ਹੋਇਆ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲ ਵੱਲ ਜੀਪ ਤੋਰੀ ਗਈ ਤੇ ਉਤੇ ਵਾਇਰਲੈਸ ਖੜਕਾਈ। ਰੇਡੀਓ-ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਸੁਰਖੀ ਲੱਗੀ — ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਲਾਕ।

ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਸਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਥਕਾਵਟ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਕ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਖ਼ੁਸ਼ ਮਿਜਾਜ਼ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਲੋਕੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੌਂਅ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ। ਮਾੜੇ-ਮੋਟੇ ਲੜਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ।

ਉਹ ਮਲੂਕੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ, "ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਵਧੀਐ।"

ਗੋਲੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਦੀ ਇਕ ਕਦੀ ਦੂਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਫੱਟਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਕਰਦੇ। ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਗੱਡੀ ਕਰਦੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਹਲ ਦਾ ਮੁੰਨਾ ਫੜੀ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕਦੇ ਸਨ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਹ ਰਲ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਵਾਂਗ ਮਾਣਦੇ, ਤਣਾਅ ਭਰਪੂਰ ਸਮੇਂ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਖਰੀ ਚੋਟ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਿਤੋਂ ਵੱਧ ਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। 'ਸਾਅਇਰ' ਅਤੇ 'ਬੈਂਡ ਸਾਅ' ਵਾਲਾ ਆਰੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰੁਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਥਾਅਣ ਚੇਨ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਫੱਟੇ ਘਟ ਗਏ। ਸੋ ਖ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ।

"ਨੱਥਿਆ, ਬੜਾ ਸੁਨੱਖਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁੰਡਾ ਬਈ" ਗਰੇਡਰ ਨੇ ਕਾਮੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਚੁੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਐਨਕ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। "ਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ", ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਕਾਮੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਲਿਆਉਂਦਾ ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

"ਸਾਲਾ ਲੁੱਚਾ ਗਰੀਕ", ਦੋ ਇੰਚ ਮੋਟੇ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਸਾਫ ਅਤੇ ਫਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀ ਮਹਿਕ ਵਾਲੇ ਫੱਟੇ ਨੂੰ ਖਿਚਣ ਜਾਂਦਾ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਗੜ ਦੁਗੜ ਫੱਟਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਚੇਨ ਤੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਚਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਲਈ ਸਿਰ ਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

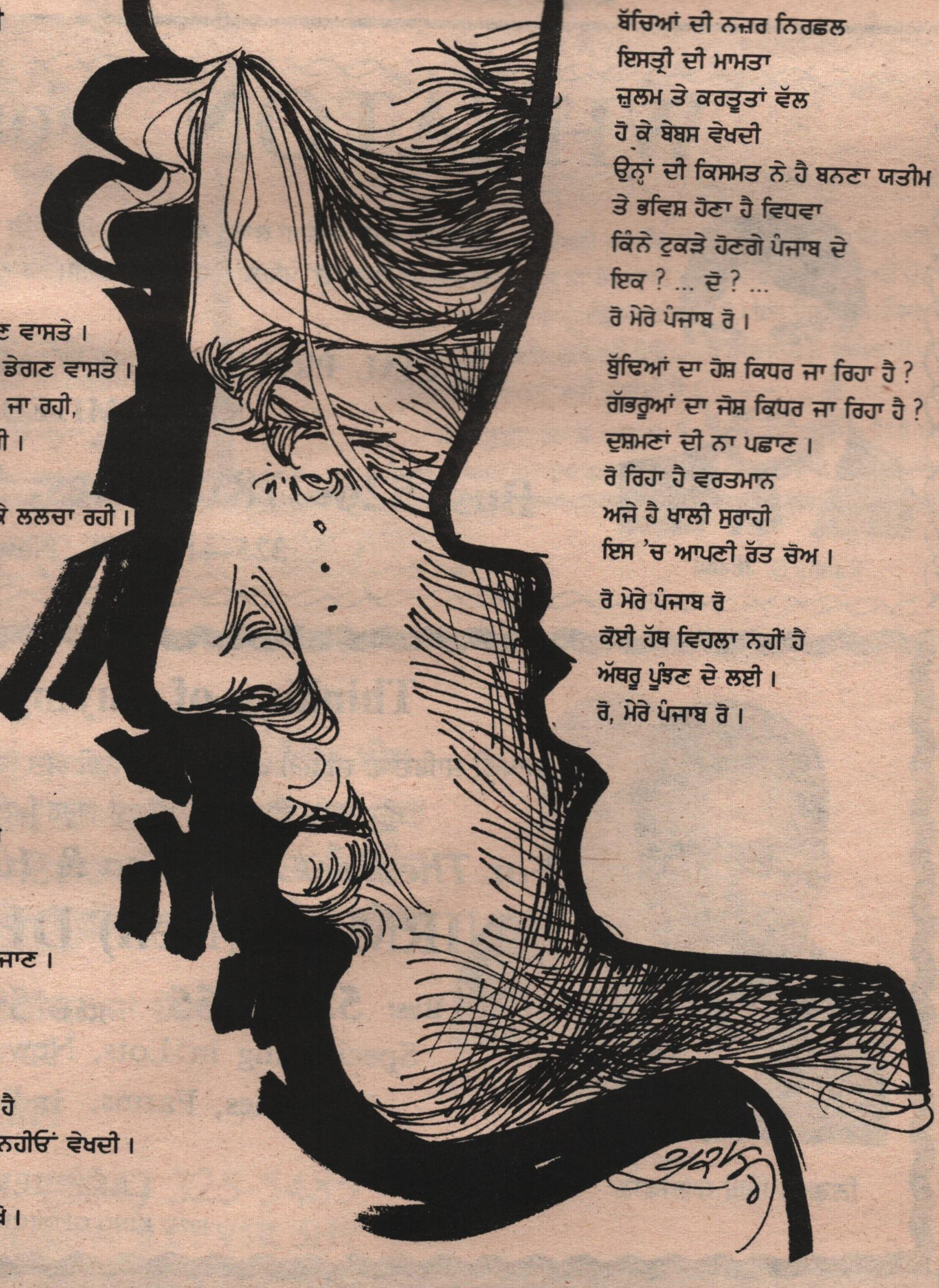
"ਆਹ ਗਰੀਕ ਨੂੰ ਕਹੀਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਚੇਨ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰੇ", ਚੇਨ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਫਸੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਚੀਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਫੱਟੇ ਦੂਜੇ ਫੱਟਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠਾਂ ਪਏ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਪਿਛੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਮਗਰਲੀ ਚੇਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚੇ ਢੇਰ ਪਏ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਛੇਤੀ ਗਰੀਨ ਚੇਨ ਤੇ ਆ ਢੇਰੀ ਹੋਣੇ ਹਨ", ਗੱਸ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ।

(ਚਲਦਾ)

ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ

ਸੁਰਜੀਤ ਰਾਮਪੁਰੀ

ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ
ਕੋਈ ਹੱਥ ਵਿਰਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਅੱਥਰੂ ਪੂੰਝਣ ਦੇ ਲਈ।
ਅਜੇ ਹੈ ਖਾਲੀ ਸੁਰਾਹੀ,
ਇਸ 'ਚ ਆਪਣੀ ਰੱਤ ਚੋਅ।
ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ।

ਕੁਝ ਹੱਥ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ।
ਕੁਝ ਹੱਥ ਨੇ ਜੁੜ ਰਹੇ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਡੇਗਣ ਵਾਸਤੇ।
ਬੁੱਢੇ-ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਡੋਲਦੀ ਹੈ ਜਾ ਰਹੀ,
ਨਜ਼ਰ-ਬੁੱਢੀ ਕੰਬਦੀ, ਧੁੰਦਲਾ ਰਹੀ।
ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਤਾਣ ਨਾ
'ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਨਰਤਕੀ' ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲਲਚਾ ਰਹੀ।
ਗੋਦੀ 'ਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹ ਰਹੀ।
ਲੜ ਰਹੇ ਬੁੱਢੇ 'ਰਕੀਬ'
ਹਨ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਸੇ ਨਸੀਬ।
ਗੁੰਮ ਰਹੀ ਅਕਲਾਂ ਦੀ ਲੋਅ
ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ।

ਕੋਈ ਹੱਥ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਅੱਥਰੂ ਪੂੰਝਣ ਦੇ ਲਈ।

ਕੁਝ ਗੱਭਰੂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ
ਕੁਝ ਗੱਭਰੂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਨੇ
ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਨਾ ਪਛਾਣ।

ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਜਾਣ।
ਅਸਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਬੁੱਧੀਆਂ ਦੀ,
ਸੁਰਾਖ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੋ ਗਈ ਹੈ।
ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਉਪ-ਭਾਵਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ
ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਓਂ ਵੇਖਦੀ।
ਕਿਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਭਵਿੱਸ਼ ਦੀ,
ਰਾਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੋ।
ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਿਰਛਲ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਮਮਤਾ
ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵੱਲ
ਹੈ ਕੇ ਬੇਬਸ ਵੇਖਦੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਹੈ ਬਨਣਾ ਯਤੀਮ
ਤੇ ਭਵਿਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ ਵਿਧਵਾ
ਕਿੰਨੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਣਗੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਇਕ ? ... ਦੋ ? ...
ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ।

ਬੁੱਢਿਆਂ ਦਾ ਹੋਸ਼ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?
ਗੱਭਰੂਆਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?
ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਨਾ ਪਛਾਣ।
ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਰਤਮਾਨ
ਅਜੇ ਹੈ ਖਾਲੀ ਸੁਰਾਹੀ
ਇਸ 'ਚ ਆਪਣੀ ਰੱਤ ਚੋਅ।

ਰੋ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ
ਕੋਈ ਹੱਥ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਅੱਥਰੂ ਪੂੰਝਣ ਦੇ ਲਈ।
ਰੋ, ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋ।

ਕਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ?

ਐਮ. ਸੀ. ਭਾਰਦਵਾਜ

ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਕਦੋਂ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵੱਡੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਹੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਧਿਰ ਲੜਾਈ ਮੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਣ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਸੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਸਲਾ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਂ, ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਉਲਝਾਈ ਤੁਰੇ ਜਾਣ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚਾ 1982 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਮੋਰਚਿਆਂ ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਆਖਰੀ, ਇਕੋ ਇਕ ਨਿਯਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਏਕਤਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੱਤ ਗਰੁਪ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। 1985 ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਸੱਤ ਅਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਣ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਲੀਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁਣ ਸਕੇ। ਸੋ ਜੇ ਸਾਡਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਬਤ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਏਕਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰੀਏ ਵੀ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਬਦਲੇ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ।

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣ (ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ 'ਆਸ' ਹੇਠ ਹੀ ਸਹੀ) ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਆਸ਼ਾ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੀਏ ? ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਸ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਵੀ ਸੁਲਝਾ ਲੈਣਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੂਲ ਫੜ ਜਾਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਫੌਜੀ ਬੇੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੀਗੋਗਾਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਮਸਲਾ ਵੇਖਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੋਈ ਦੂਰ-ਦਰਸ਼ੀ ਸੂਝਬੂਝ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਾਮੀ ਪਾਣੀ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਕੋਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਾਲਡੇਂਗਾ ਨੂੰ ਠੱਗ ਲਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਂਧਰਾ ਵਾਲੇ ਉਧਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਦਰਾਸ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਹੱਥੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੇਰਲਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚਿਰਕਣੀ ਸਫ ਹੀ ਵਲ੍ਹੇਟ ਛੱਡੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸਿਵਾਏ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ, ਜਿਸ 'ਚ ਯੂ. ਪੀ., ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਛੇ ਸੂਬੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਂਤ 'ਚ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਵੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਾਹੂ ਤੇ ਕੇਤੂ ਵਾਂਗ ਆਣ ਟਕਰੇ ਹਨ। ਬੋਫੋਰਜ਼ ਤੋਪ ਸਕੈਂਡਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੂਬ ਖੁੰਭ ਠੱਪੀ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਆਖਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਡਰ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ?

ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਉਹ ਹੈ ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ ਵਾਲਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤ। ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 37 ਵੇਰਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਦੰਗੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹੋਣ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ?

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਜਾਂ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਇਕ ਅੱਧੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਸਤੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਸਮੇਂ ਹਾਲੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵੀ ਇਕ ਵਧੀਆ ਮੁਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਮੁਲਕ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵੱਲ ਜੋ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ)... ਸਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਾਂ ਕਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ (ਹੁਗਲੀ) ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਘੱਗਰ ਜਾਂ ਸਤੁਲਜ, ਮਾਰਕੰਡੇ ਜਾਂ ਹੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਧੇਰੇ ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਫਤੇ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ, ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ, ਗੰਗਾ ਸਫਾਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਆਦਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤਣ 'ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਦ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਛੱਡਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਦਰਾਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਕਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਰਹਾਇਸ਼, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਗਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ' ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿਟ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਹੱਲ ਕਰਨਗੇ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ, ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਣ ਦਾ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਵਿਖਾ ਗਏ ਸਨ। ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕਦੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ? ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ। ਪਰ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਹੀ ਸਮੇਟ ਲਿਆ ਫਿਰ ਵੋਟਾਂ ਕਿਸ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਬਟੋਰ ਸਕਣਗੇ ?

ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਉਨਾ ਚਿਰ ਤੀਕ ਹੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਮੌਕਾ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਆਸ਼ਾ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਲਝਾਈ ਹੀ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦ ਤੀਕ ਇਹ ਸੰਤਾਪ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ? ਡੇਢ ਲੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ, ਦਸ ਲੱਖ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਗੇ ਆਉਣ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ।

ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ

ਤ੍ਰਿਲੋਚਣ 'ਲੋਚੀ'

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਪਿਤਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਬੁੱਲੇ ਜਿਹੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਰਾਵਣ ਦੇ ਭੇਸ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਹੀਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਸੰਘਣੇ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਂਹਵਾਂ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਦੋਸਤੋ ਬਲਾਵਾਂ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਟਾਹਣ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਬਾਈਬਲ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਨੰਨ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਰੜੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਬਾਪੂ ਦੀ ਪੱਗ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਲੱਜ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਨੱਗ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੈ ਏਥੇ ਯਾਰੋ ਅੱਗ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਂ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਪਾਕ-ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਠੰਡੀ, ਮਿੱਠੀ ਛਾਂ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰਾਂ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਕੋਇਲ ਦੀ ਕੂਕ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਪਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਰਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਕਦੇ ਸੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਸ਼ੂਕ ਵਰਗਾ।
ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਵੇਖ ਲਓ ਬੰਦੂਕ ਵਰਗਾ।
ਏਹ ਬਦਨਸੀਬ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰਾ।

ਵੀਕਲੀ ਫੀਚਰ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ

ਵਲੋਂ — ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਬਹੁਤੀ ਨਿਰਭਰਤਾ :— ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੂਜਿਆਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰਤਾ/ਮੁਥਾਜੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਚਿਆਈ, ਘੱਟ ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਮਨ-ਮਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਆਦਿ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਮਦਦ, ਧਿਆਨ, ਤੇ ਪਿਆਰ ਆਦਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਆਪ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪੇ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਣ, ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ। ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਵਿਛੜਨ ਲੱਗਾ ਰੋਂਦਾ ਤੇ ਰਿਹਾੜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਰਊਂ ਰਊਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ, ਬਹੁਤੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਪੇ ਇਸ ਬਹੁਤੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੌਰਮਲ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰਨ :- ਕਈ ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਲਾਕੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਦ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਬਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਚੁੰਬੜਨਗੇ, ਮਨਮੋਹਕ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਲੁਕਣਗੇ ਆਦਿ ਕਈ ਮਾਂ ਬਾਪ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਗਾਨਾ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਮਾਪੇ ਰੋਂਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜ਼ੁਰਮ ਤੇ ਕਸੂਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ — ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਈ ਬੱਚੇ ਰਊਂ ਰਊਂ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੰਚਿਤ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਹੱਲ ਦਾ ਯਤਨ :- ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਦਿਉ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਆਪ ਕਰਨ ਦਿਉ। ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ। ਆਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੰਨੋ। ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿਖਾਉ। ਜਿਹੜੇ ਮਾਪੇ ਬਹੁਤੀ ਟੋਕਾ ਟਾਕੀ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਲੱਦਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਅਤਿ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਜਾਂ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਝਟ ਹੀ ਨਾਂਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਐਵੇਂ ਪੁਚ ਪੁਚ ਨਾ ਕਰੋ। ਐਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਨਾ ਲੱਗੋ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਜ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਐਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਜਾਂ ਚਿੜਚਿੜੇ ਨਾ ਹੋਵੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰਊਂ ਰਊਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਰੂਲ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ : ਸੌਣ, ਖੇਲਣ, ਨਾਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਐਵੇਂ ਰੋਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜਾਇਜ਼ ਅਸੂਲ ਜਾਂ ਘੜੀ ਘੜੀ ਮਨ ਨਾ ਬਦਲੋ। ਉਸ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮਿਤਰਤਾ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰੋ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਲਤ ਢੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ। ਆਖੋ, ਤਦ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਾਏਗੀ ਜੇ ਕਰ ਰਊਂ ਰਊਂ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੇ ਉਹ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਭੀ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਰਊਂ ਰਊਂ ਹਟ ਜਾਏਗਾ। ਸਮਝਾਉ ਕਿ ਪੁਖਤਾ (Mature) ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਤੀ ਦੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਹਟਾਉ ਜਾਂ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਲਗਾਤਾਰ ਗਲਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਸਜ਼ਾ ਦਿਉ। ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਉ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੋ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵਧਾਉ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਤੇ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨਾ ਲਾਉ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਬਣਾਉ ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ।

The Manitoba Mirror

ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦਰਪਣ

ਪਾਕਿ 'ਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਕਾਰਨ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਖਿੱਤੇ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜੁੰਡਲੀ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਲਾਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਇਤਿਹਾਦ (ਆਈ ਜੇ. ਆਈ.) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੀ ਗਈ, ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਜਿਸ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਵਿਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ 54 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 93 ਸੀਟਾਂ ਜਿਤੀਆਂ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਪੀ ਪੀ ਪੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਦੀਆਂ ਨੇ 18 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ' 'ਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਈ. ਜੇ ਆਈ ਅਤੇ ਪੀ ਪੀ ਪੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ 'ਚ ਸਰਫਬੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਜ਼ਿਆ ਦੀ ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਨ। ਜ਼ਿਆ ਦੀ ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਜਨਤਕ ਬਗਾਵਤ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਜਾਮੰਦੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਹਲੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਛਪੀਆਂ ਸਨ ਇਸ ਜਨ-ਮਤ ਵਿਚ 14 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਜਨਤਕ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ 1986 ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਰਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੱਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜਨ ਸਮੂਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ 'ਚ ਚਲ ਰਹੇ ਦੂਸਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾਅਪੇਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਕਿ ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਚ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਰਟੀ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਜ਼ਿਆ ਕਦੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਉਸ ਲੰਬੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ ਜਿਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਕਿ ਲੋਕ ਲਗਾਤਾਰ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਦ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਗਾਵਤ ਵਾਲਾ ਰੌਂਅ ਪੀ ਪੀ ਪੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਵਿਖ ਦੇ ਕੰਮ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛੇ ਵੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਦਾਖਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਉਤੇ ਆਈ ਜੇ ਆਈ ਨਾਲ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ। ਇਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿਆ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿਚੀ ਗਈ ਸਪਸ਼ਟ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਖੁੰਡਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ। ਪਰ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਇਹ ਚਾਲ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨੇ ਪਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਸੁਆਲ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਯਕੂਬ ਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਸ ਜਨਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਮਾਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਤਿੰਨ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਵਲੋਂ ਸੱਦੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਨ 'ਚ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਖਰੇਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ 1973 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਸੁਧਾਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜ਼ਿਆ ਉਲ-ਹੱਕ ਦਾ ਭਾਰਤ ਨਾਲ 'ਜੰਗ ਸੰਧੀ ਨਹੀਂ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਮਲਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਸੁਲਝਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਮਲਾ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਦੌਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ 1972 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਿਛਲੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਜਨੇਵਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਫਗਾਨ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਹਲਣਾ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਲਈ ਅਮਨ-ਮਈ ਮਨੋਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਈ ਬਚਨਬੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ, ਆਈ. ਜੇ. ਆਈ. ਦੇ ਯਕੂਬ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਹ ਜਿੱਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਦੇ ਬਹੁ-ਮਤ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗੀ। ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਜਿਸਨੇ ਕਿ ਫੌਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਬਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਭਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣ।

ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਸੰਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਨਾਅ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੱਖਿਆ ਫੌਜਾਂ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚਲਾ ਇਹ ਕਾਂਡ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਬਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਫਗਾਨ ਮਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਭਰੋਸੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਜਨੇਵਾ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਬੋਤਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਚਨਬੱਧ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਅਣਡਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਕਰਵਟ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ। ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਦਿ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਬੁਨਿਆਦ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਲੱਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਬਹੁਕੌਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਫਿਰ ਮੁਹਾਜੀਰਾਂ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ (ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਨ) ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਦਰਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਹਾਜੀਰ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ (ਐਮ. ਕਿਊ. ਐਮ.) ਵਿਚ ਸੰਗਠਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪਠਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਸੰਬਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਤੀਸਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੌਕਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 41 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਹਾਜੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਦਾ ਵਿੱਤੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਈ ਐਮ ਐਫ — ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਕਰਜ ਦੇ ਫੰਦੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਖਿਆ ਉਤੇ ਕੁੱਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਵਿਕਾਸ ਖਰਚੇ ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਪਗ 60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਦੇਸ਼ੀ ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗਰੀਬੀ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁੱਟੋ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰੈਡੀਕਲ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਪੀ. ਪੀ. ਪੀ. ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲਾਲ ਹਲਕਿਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨਗੇ, ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭੰਨਣ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨ-ਸਮੂੰਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਮਹੂਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਰੁਸਤ ਸੇਧ ਵਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੂਬਾਈ ਅਸੰਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਢਾਂਚਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੀ ਪੀ ਨੇ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੂੰਝਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਉਹ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਅਸੰਬਲੀ ਦੀਆਂ 220 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਿਰਫ 94 ਸੀਟਾਂ (39 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਈ. ਜੇ. ਆਈ. ਨੇ 108 (ਜਾਂ 45 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਈ ਜਿਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੀ ਪੀ ਪੀ ਨੇ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਐਨ ਡਬਲਯੂ ਐਫ ਪੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਈ ਜੇ ਆਈ ਨੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ (ਜੋ ਹੁਣ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ। ਆਈ. ਜੇ. ਆਈ. ਵਲੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਢੰਗ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬੁਲੰਦ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਫਲਸਤੀਨੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ

1948 ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਇਲਾਕਾ ਭੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਜ਼ਾਇਓਨਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਅਰਬਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। 29 ਨਵੰਬਰ 1947 ਨੂੰ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਅਰਬ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 56 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 33 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਣੇ ਸੋਵੀਅਤ ਦੇ ਇਸ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਏ। ਫਿਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਅਰਬਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਖੋਹ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਘਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਰੱਖਿਆ। ਅਰਬਾਂ, ਸਿਰੀਆ ਅਤੇ ਜੌਰਡਨ ਤੋਂ ਖੋਹੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਲੇਬਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਫਲਸਤੀਨੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੇ (ਜੋ ਨਾਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਨ) ਕਈ ਵਾਰ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1982 ਵਿਚ ਬੈਰੂਤ ਵਿਚ ਸਾਬਰਾ ਤੇ ਛਟੀਲਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇ-ਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ 1967 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਿਰੀਅਨ ਗੋਲਾਨ ਹਾਈਟਸ, ਦਰਿਆ ਜੌਰਡਨ ਦਾ ਵੈਸਟ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਦਾ ਇਲਾਕੇ ਖੋਹੇ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਸ਼ਨ ਨੇ 242 ਅਤੇ 338 ਨੰਬਰ ਮਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ। ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਨਵਰ ਸਾਦਾਤ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਰਟਰ ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਡੇਵਿਡ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੌਰਡਨ, ਮਰਾਕੋ ਅਤੇ ਸੌਦੀ ਅਰਬ ਭੀ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਕੇ ਸਮਝੌਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਪਰੈਲ 1987 ਨੂੰ ਫਲਸਤੀਨੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਅਲਜਾਇਰਜ਼ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਇਹਨਾਂ ਮਤਿਆਂ ਵਿਚ ਯੂ. ਐਨ. ਦੇ 242 ਤੇ 38 ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਛੱਡੇ, ਫਲਸਤੀਨੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇਵੇ ਆਦਿ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੀ. ਐਲ. ਓ. ਦੇ ਨੇਤਾ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ ਲਈ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਯੂ. ਐਨ. ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਰਾਫਾਤ ਨੇ ਆਤੰਕਵਾਦ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ, ਗਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪੀ. ਐਲ. ਓ. ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਆਰੰਭੀ ਪਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅਜੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ।

ਕੁਝ ਕੁ ਫਲਸਤੀਨੀ ਰੈਡੀਕਲ ਗਰੁਪ ਭੀ ਅਰਾਫਾਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ (ਸਟੇਟ) ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫਲਸਤੀਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਭੀ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ ਯੂ. ਐਨ. ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਭੀ ਆਉਣੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤਾਂ ਮਿਡਲ ਈਸਟ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦਾ ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ ਹੱਕ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਫੌਜ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਚੀਫ ਹਰਕਾਬੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ "ਸਾਨੂੰ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਔਰਗੇਨਾਈਜ਼ਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੈਣੀ ਹੈ —"। ਸੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਇਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਗਲਬਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਈ ਰੱਖਣ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੱਬੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਦੱਬੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਡੱਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ 43 ਲੱਖ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 35 ਲੱਖ (82 ਫੀਸਦੀ) ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ 18 ਫੀਸਦੀ ਗੈਰ ਯਹੂਦੀ ਹਨ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੇਰਾਂ ਲੱਖ ਅਰਬ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਮਸਲੇ ਭੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਵਧੀਆਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ ਹੋਰ ਸੱਜੇ ਨੂੰ ਗਈ ਹੈ; ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ ਹੈ; ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਉਪਰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧੀ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਿਛੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 20 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਉਤੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਫੌਜ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਖੜਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਤੇ ਬਦਨਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ ਨੂੰ ਯੂ. ਐਨ. ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਆਉਣ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣਾ (ਅਤਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ) ਤੇ ਫਿਰ ਯੂ. ਐਨ. ਦਾ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੋਕ ਰਾਏ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ 70ਵੇਂ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਪੈਟਰੌਲ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਮੱਦਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। 1982 ਵਿਚ ਕੌਮਨ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਲਿਬਨਾਨ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਟ-ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਸ਼ ਭੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਧਾੜਵੀ ਤੇ ਲੋਟੂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹਨ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸਾਉਣ ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਪਤ ਮੰਡੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਲੋਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਧਾੜਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਲਸਤੀਨੀ/ ਅਰਬ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਏਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੋਹਰੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਜ਼ਬਰ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਇਸ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਏਜੰਟ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਿਲਭੁਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੱਦਾਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਤੇ ਵੰਡ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ 40 ਸਾਲਾ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਘਟਾਉ, ਦਾਅ ਪੇਚ ਵਰਤੋ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਨਖੇੜੋ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰੋ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਜਿੱਤੋ ਅਤੇ ਅਰਬਾਂ ਵਲੋਂ ਮੱਠੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਏਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਲ ਵਧੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਫੈਸਲੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਵੋ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਨੇ ਆਮ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਮਤ ਹੈ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਬਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੌਰਡਨ ਅਤੇ ਅਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਹਕੂਮਤਾਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਭੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮਿਲਭੁਗਤ ਕਾਇਮ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਤਾਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਲਹਿਰ ਤੇ ਗੁਟ ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਨ। ਸੋ ਹੁਣ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਚਾਨਸ ਹਨ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਤੇ ਅਮਨ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਗੀਤ

ਹਸਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 'ਲੱਲੀਆਂ'

ਭੁੱਖੇ ਤਾਂ ਨੰਗੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਜਗਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਟੋਪੀ ਫੜਕੇ,
ਹਿਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਮਰਦੇ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਜਿਥੇ,
ਰਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਰੋਂਦੇ ਨੇ ਫਿਰਦੇ ਜਿਹੜੇ,
ਹਸਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਦੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਬਾਹੋਂ,
ਬੁਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।
ਇਕੱਠਾ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਬਿਠਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਜਿਹੜੇ,
ਉਹਨਾਂ ਤਾਈਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਦੁੱਖੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਕਾਰ,
ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।

ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ,
ਵੰਡਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।
ਗੰਗਾ ਤਾਂ ਮਾਈ - ਮਾਈ ਨੂੰ,
ਦਿਲ ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਾਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।

ਵਿਛੜੇ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੇਰੇ,
ਮਿਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।
ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਮੋੜ ਕੇ,
ਪਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।

ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਰੋੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ,
ਹਟਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।
ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਪੁੱਟਕੇ,
ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ,
ਧਨੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ,
ਗਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।
"ਲੱਲੀ" ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਜੜੀ ਹੈ ਸਾਰੀ,
ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ,
ਵਸਾਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ।

(ਪੰਨਾ 27 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਮਲ ਸਦਾ ਹੀ ਵੰਚਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (Have Nots) ਵਿਚੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ — ਤਾਂ ਉਸ ਜਮਾਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਧਰਨੀ ਰੱਬ ਆਪ ਉਸਾਰਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵਸਤੂ ਉਸ ਕਲਪਣਾ-ਰੂਪੀ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਖੀ ਦਾ ਰੱਬ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰੱਬ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡਕੇ ਛਕਣ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ, ਭ੍ਰਾਤ੍ਰੀਭਾਵ (ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਕ — ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਵਰਗੀਆਂ ਮਨੁਖਵਾਦੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ।

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਰਕਸੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਾਵਾਂ (Equate) ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਸਮਾਜਕ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ, ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਵਲਗਣ — ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਵਲਗਣ — ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਅਰਥ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਠ ਰਹੀ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਆਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਜਗਾਏ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਜਨਤਾ-ਹੇਤੂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਲੋੜਦਾ ਹਾਂ।

ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ-ਹਿਤੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਨ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ Liberation Theology ਦੇ ਨਾਂਅ ਥੱਲੇ ਲੋਕ-ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜਕੇ ਖੜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਝਣ ਦੀ ਆਧਾਰ-ਸ਼ਿਲਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਈਸਾਈਅਤ ਦਾ ਉਹ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ, ਮਨੁਖਵਾਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜੂਝਣਾ ਉਹ ਈਸਾਈਅਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪਾਲਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਤੇ ਉਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣਾ, ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁਖ ਕਰਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਜਗਾਇਆ ਜਜ਼ਬਾ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਹੇਤੂ ਭੁਗਤਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ।

ਫਿਲਮਨਾਮਾ

ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ

— ਸੁਰੇਸ਼ ਓਬਰਾਏ

ਸੁਰੇਸ਼ ਓਬਰਾਏ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਦੋ ਬੈਠਕਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਓਬਰਾਏ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਫਾਫੇਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਵਾਹਵਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਉਂ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਸੇ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਐਕਟਰਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਐਕਟਰ ਹੈ, ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ 'ਚੜ੍ਹ ਕੇ' ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਰੱਸੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ।

? ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਹਨ ?

— 'ਮਿਰਚ ਮਸਾਲਾ', ਫਿਲਮ ਵਿਚਲੇ ਰੋਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਵੀ ਕਰਿਟਿਕਸ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਅਭਿਨੈ-ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ।

? ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ 'ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਐਵਾਰਡ' ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ?

— ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਐਵਾਰਡ ਹੈ ? ਕੌਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਐਵਾਰਡ ? ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਅਵੂਰਡ ਨੂੰ ? ਮੈਂ ਐਵਾਰਡ ਖਰੀਦਣ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

? ਪੂਨਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੋਂ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਿਸ ਸਾਲ ਕੀਤਾ ? ਉਸ ਬੈਚ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕੌਣ ਉਭਰੇ ?

— ਮੈਂ 76-78 ਵਿਚ ਪੂਨਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ 'ਚ ਸਾਂ। ਸਾਰੇ ਬੈਚ 'ਚੋਂ ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਓਮਪੁਰੀ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਵਰਮਾ ਅਗੇ। ਬਾਕੀ ਸਭ ....

? ਬਾਕੀ ਵਿਚਾਰੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ?

— ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਾਂਗਾ। (ਹਉਕਾ ਭਰਕੇ ਬਸ ਉਹ ਸਭ ਰਹਿ ਗਏ।)

? ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ ਲਾਈਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ ਤਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਸਨ ?

— ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਚੌਕਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪੋਸਟਰਾਂ ਉਪਰ ਲੱਗੀਆਂ ਦੇਖਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਸੋਚਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੰਧਾਂ ਉਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕੇ ਹੋਣਗੇ।

? ਫੇਰ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਖੂਬ ਆਏ ?

— ਹਾਂ, ਇਕ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਚੌਂਕਾਂ 'ਚ ਮੇਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗੇ।

? ਕਿਹੜਾ ਐਕਟਰ ਜਾਂ ਐਕਟਰੈਸ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ?

— ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੋਤੀ ਲਾਲ, ਮਧੂਬਾਲਾ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਕਿਆ ਬਾਤ ਸੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਵਿਚ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਰੋਣਾ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਹੱਸਣਾ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸ਼ੀ ਵਾਜ਼ ਏ ਪਰਫੈਕਟ ਐਕਟਰੈਸ।

? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਕਟਰ ਨਾ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ?

— ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਤੁਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣਾ ਸੀ।

? ਮੁਢਲੇ ਦਿਲਮੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ?

— ਮੇਰੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ : ਏਕ ਬਾਰ ਫਿਰ, ਕਾਲਾ ਪੱਥਰ, ਮਿਲਨ

? ਆਪਣੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਰੋਲਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ?

— ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਰੋਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਰੋਲ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਰੀਟੇਕ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੇਰਾ ਰੀਟੇਕ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰੀਜ਼ਲਟ ਦੂਜੀ ਵਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲੱਭੇਗਾ।

? 'ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ' ਵਿਚਲਾ ਰੋਲ ਤੁਹਾਡਾ ਬੜਾ ਪਾਵਰਫੁਲ ਸੀ ?

— ਮੇਰਾ ਵੀ ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਹੈ ?

? 'ਘੁੰਗਰੂ' ਵਿਚਲੀ ਤੁਹਾਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਪਰ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲ ਸਕੀ ?

— 'ਘੁੰਗਰੂ' ਵਿਚਲਾ ਉਹ ਰੋਲ ਅਮਿਤਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਫਿਲਮ ਲਾਈਨ 'ਚ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਫਿਲਮ ਵਧੀਆ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਰ ਜਾਵੇ ਪਰ ਬੰਬਈ 'ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚਤਾ 'ਚ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਰਫ ਬੰਬਈ 'ਚ ਚੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 'ਘੁੰਗਰੂ' ਫੇਲ੍ਹ ਫਿਲਮ ਬਣ ਗਈ।

? ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ?

— ਪੰਜ ਸੱਤ ਫਿਲਮਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਾਤਾ, ਕਾਲੀ ਗੰਗਾ, ਅਪਨਾ ਦੇਸ਼ ਪਰਾਏ ਲੋਗ, ਪ੍ਰਕੋਪ, ਮਨੀਕਾ ਮੇਰੀਆਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ।

? ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋ, ਘਰ 'ਚ ਕਿਹੜੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ?

— ਮਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਭੈਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ। ਪਤਨੀ ਮੇਰੀ ਮਦਰਾਸਣ ਹੈ। ਓਧਰ ਕੋਇਟੇ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਹਾਂ। ਏਧਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ 'ਚ ਪਲਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਖਣ-ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿਨਾ ਹੁਨਾ। ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਬਈ ਸੈਟਲ ਹਾਂ।

? ਏਧਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੋਈ ਸਕਾ ਸੰਬੰਧੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ?

— ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਵਾਕਫ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ। ਸਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਨਾਨਕਿਆਂ, ਦਾਦਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ, (ਸਰਦ ਜਿਹਾ ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ) ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਜੀ ਕੋਈ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ !

? ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਵਟ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਖਿਝ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ?

— ਮੈਂ ਬਣਾਵਟੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

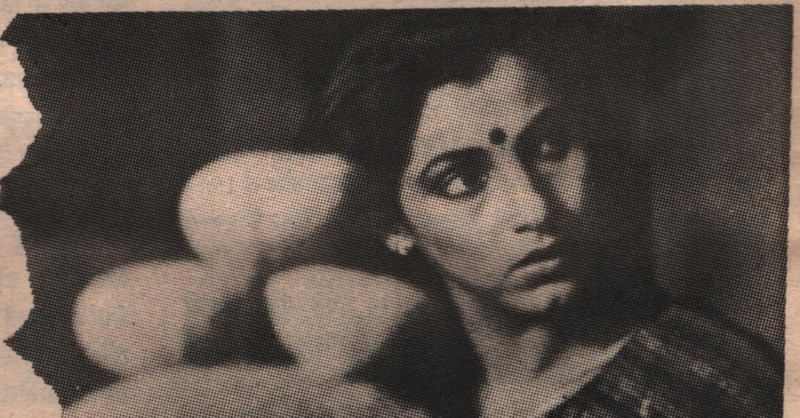
? ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਓਬਰਾਏ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਟੇਲੈਂਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਜਿੰਨੀ ਬਰੇਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ?

— ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਾਇਕ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾਂ, ਖਲਨਾਇਕ ਵੀ, ਚਰਿਤਰ-ਅਭਿਨੇਤਾ ਵੀ।

? ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਫਿਲਮ-ਲਾਈਨ 'ਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ?

— ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ 'ਟਾਰਚਰ' ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਫਿਲਮ-ਲਾਈਨ ਅਪਣਾਉਣ। ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਵੱਜੋ ਕਰ ਹੀ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸਿਓਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ...।

? ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਡਿੰਪਲ ਕਪਾਡੀਆ ਨੇ ਕੁਝ ਫਿਲਮੀ-ਰਿਸਾਲਿਆਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਓਬਰਾਏ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਹਾਉਣ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾ ਕੇ ਖੂਬ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਦ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਚ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ?

— ਮੈਨੂੰ ਭਲਾ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਿੰਪਲ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਦਾ ਖੁਦ ਹੀ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮਾਧਵੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ

ਦੱਖਣ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਨਾਮਣਾ ਕਮਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਮੋਕਲਾ ਥਾਂ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਮਾਧਵੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਟੇਲੈਂਟ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਧਵੀ ਕੋਲ ਪੌਣੀ ਦਰਜਨ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ। 'ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ' ਵਿਚ ਮਾਧਵੀ ਦਾ ਰੋਲ ਜਤਿੰਦਰ ਤੇ ਰੇਖਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਨ ਨਿਹਲਾਨੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ' ਵਿਚ ਮਾਧਵੀ ਹੀਰੋਇਨ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਹੀਰੋ 'ਅਗਨੀਪਥ' ਫਿਲਮ 'ਚ ਮਾਧਵੀ ਨੂੰ ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

'ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ' 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਾਧਵੀ ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ ਦੀ ਜੋੜੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। 'ਸਤਯਮੇਵ ਜਯਤੇ' 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਹੀਰੋ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਸੀ।

ਮਾਧਵੀ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੀਰੋ ਦੁਆਲੇ ਕਹਾਣੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀਰੋਇਨ ਦੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ? ਮਾਧਵੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ, ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੀਰੋਇਨ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਾ ਪਾਰਿਖ, ਸਾਧਨਾ, ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁਕ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

● ਮੁਕਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰਾਂ ਕੁਟਿਆ ਹੈ।

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਪੁਛਿਆ-ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਏਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰਾਂ ਕਿਉਂ ਕੁਟਿਆ?

ਜਆਬ ਸੀ -ਜਨਾਬ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਟਿਆ ਹੈ ?

ਜੁਆਬ ਮਿਲਿਆ-ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

● ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ - ਜੇ ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

ਮੁਲਜ਼ਮ - ਜੀ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਾਂਗਾ।

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ - ਅਤੇ ਜੇ ਸਚ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ।

ਮੁਲਜ਼ਮ - ਤਾਂ ਮੁਕਦਮਾ ਹਾਰ ਜਾਵਾਂਗਾ।

● ਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ,'ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿਓ ਭਲਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਗੇ ?

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ ?

—ਅਰਵਿੰਦ ਕਾਲਾ

ਨੋਟ : ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜੁਰਮ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅੰਗ ਰਖਿਅਕ ਇੰਡੋ ਤਿਬਤੀਅਨ ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਖਾਸਤ ਰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਜੇਠ ਮਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਿਆ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਇਕਠੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ "ਸੰਡੇ ਓਬਜ਼ਰਵਰ" ਦਾ ਰਿਪੋਰਟਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜਾਨਣ ਲਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਥੱਲੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ —

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਕੈਸਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ? ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, "ਅਸੀਂ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਉਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਕਰੋ।" ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵਕਤ 20, 21 ਸਾਲ ਦਾ ਨੌਜੁਆਨ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਰ. ਕੇ. ਪੁਰਮ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਠ ਮਲਾਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਗਵਾਹੀਆਂ ਫਰਜ਼ੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਇਸਤਗਾਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਤਲ ਵਿਚ ਚੌਥਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। "ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ", ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਨਾ ਵੈਲੋਫਰਮ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਇਤਨੇ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸੈੱਲ ਮੇਰੇ ਸੈਲ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਸੈੱਲ ਦੇ ਫਰਕ ਉਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।"

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਛੇ ਸਤ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਉਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਉਮਰ 52 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਨ, "ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਲਿਆ ਸੀ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। "ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ?" ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਲੀਸ ਲਿਖਦੀ ਸੀ ਉਸ ਉਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਉਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮੈਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮਨਾਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਮੈਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੀ ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਕਵਾਸ, ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸੀ ? ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਸੀ ? ਨਹੀਂ, ਕੀ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲਿਆਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ? ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀ ਹੋਈ ?"

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਜ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੋਟਾ ਵਕੀਲ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸਨੇ ਕਈ ਸਫੇ ਮੋੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਥੱਲੇ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਏ. ਇਕ ਜੇਲ੍ਹਰ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਜੈਡ. ਦਾ ਚਾਰਜ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਕੈਦੀ ਹੈ ਤੇ ਏ. ਜੈਡ. ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜੈਡ. ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਏ. ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਬੀ. ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀ. ਦੇ ਏ. ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜੈਡ. ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਜੈਡ. ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬੀ. ਹੋਵੇਗਾ। ਏ. ਉਤੇ ਕੇਵਲ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, "ਇਸਤਗਾਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਇਸਤਗਾਸੇ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੋਨੋਂ ਬਾਲਗ ਸਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਦੇ ਉਕਸਾਉਣ ਉਤੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬੜਾ ਆਹਲਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ।"

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਮਾੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 1984 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਘਰ 1600 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਘਰ ਸੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀ ਆਦਿ ਕਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮਸਤਾਨ ਕੋਲ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਛੋਟੇ ਜਹੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਉਸਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪੁਲੀਸ ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਰ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੰਦਰਾ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਪੈਨਸ਼ਨ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਛਕ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਉਤੋਂ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਸਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਨੌਕਰੀ ਉਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸਦਾ ਪੁਲੀਸ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੇ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਇਹ ਲੋਕ ਜ਼ਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਹਨ।"

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਖਣ ਦੇ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਦਿਵਾਨੀ ਦਾਹਵਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਾਹਵਾ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਤੋਂ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ ਸਕੇ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਟੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸਦਾ ਭਵਿਖ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣੋਂ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਹਨ।" ਮੇਰਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਰਿਹਾਅ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੀ ਤਕ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੰਨੀਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਨੌਕਰ ਰਖੇਗਾ ? ਮੇਰੀ ਯੋਗਤਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ? ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਮਾੜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਦਾ ਮੈਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਘਬਰਾਹਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਕੀ ਭਵਿਖ ਹੈ।"

ਮੈਂ ਉਹ ਹੀ ਸੁਆਲ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਉਤੇ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਲਾਇਆ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁਝੀ ਜੇਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਪੁਲੀਸ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਪੁਲੀਸ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਆਹਲਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਤੱਤ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢੁੱਡੀਕੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸਮਾਜਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਹੱਥੋਂ ਛੁਟਿਆਈਆਂ ਤੇ ਆਰਥਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਹੱਥੋਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਲਤਾੜੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁ-ਰੱਬਵਾਦੀ (Polytheistic) ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਇਕ-ਰੱਬਵਾਦੀ (Monotheistic) ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਡਾ: ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਇਸੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ :

ਫਿਰ ਉਠੀ ਸਦਾ ਤੌਹੀਦ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸੇ — ਹਿੰਦ ਕੋ ਇਕ ਮਰਦੇ-ਕਾਮਲ ਨੇ
ਜਗਾਇਆ ਖ੍ਵਾਬ ਸੇ।

ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਕ ਮਰਦ-ਕਾਮਲ (Superman), ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦੇ ਇਕ ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਵਜੋਂ ਸਤਕਾਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਇਹ ਜਾਤੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਪੁਜਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰੱਭਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਓਹ ਜਮਾਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪਨਪੀ, ਪਸਰੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂਆਂ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਸਦਕਾ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਉਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਹੇਤੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੱਥੀਂ ਇਕ ਜੁਝਾਰੂ (Martial) ਕੌਮ ਵਜੋਂ ਸਾਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸਾਹਿਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਸਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਝੁਕਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਚੇਤੰਨ ਯਤਨ ਭੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। 1935 ਦੀ 'ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਅਦਬ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ' ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਚੇਤੰਨ ਯਤਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਹਿਰੀਕ ਦਾ ਚੇਤੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਬੂਲਿਆ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹਰ ਦੋ ਉਘੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਪਖੋਂ ਇਕ ਚੇਤੰਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ', ਕਵੀ ਦੇ ਚੇਤੰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਤਸਵੀਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਓਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਆਢ੍ਹਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਚ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਲੋਕ-ਹਿਤੂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ — ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਧਾਰਮਕ ਸੀ — ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ, ਸਮਾਜਕ ਸੱਚ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚਿਤਰਨ ਸਦਕਾ ਹੀ ਓਹ ਲਿਖਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੇ ਬਦਲ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਲੋਕ-ਹਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਅੱਜ ਵੀ ਓਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਜਗਾਏ ਗਏ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਪਕੜ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰੂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਵਰਤਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਜੋ ਦਰ-ਅਸਲ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ, ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ ਹੈ, ਜਟਕਾ ਅਨਸਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਨਿਰੋਲ ਜਗੀਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਇਕ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਧੁਰਾ 'ਰੱਬ' ਹੈ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਰਥ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਲੁਪਤ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ-ਹਿਤ ਉਘਾੜਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ; 'ਰੱਬ'; 'ਨਾਮ'; 'ਰਜ਼ਾ'; 'ਹੁਕਮ' ਆਦਿ ਨੂੰ ਡੀਕੋਡ (Decode) ਕਰਕੇ, ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕੱਢਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥਕ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 'ਰੱਬ' ਸਮਾਜਕ ਵੇਗ ਦਾ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਸਦਾ ਇਕਸਾਰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। 'ਹੁਕਮ' ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਓਹ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਦ੍ਵੰਦ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਨਾਮ' ਸਮਾਜਕ ਕਰਮ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਵੇਗ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਣ ਲਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਇਕ ਕਲਪਣਾ, ਇਕ ਸੰਕਲਪ (Concept) ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਯਥਾਰਥ (Social realty) ਸੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯਥਾਰਥ (Scientific realty) ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ "Man Projects Himself into God". ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਅਕਾਖਿਆਵਾਂ (Aspirations) ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਜਮਾਤ ਉਭਰੀ ਹੈ — ਇਹ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 25 'ਤੇ)